

JAKOBUS

2:8-3:12

De koninklijke wet van de liefde, geloof dat werkt en het beheersen van de tong.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/jakobus/2-8-3-12

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Rijkdom en aanzien in de gemeente	4 min	5
2	De koninklijke wet van de naastenliefde	3 min	7
3	Liefhebben zoals Jezus: de ander voorop	3 min	9
4	De liefdewet overtreden is zondigen	5 min	11
5	Rechtvaardig omgaan met arm en rijk	2 min	14
6	De liefde als wet van de vrijheid	5 min	15
7	Vrijheid door een vernieuwd hart	3 min	19
8	Barmhartigheid ontvangen en doorgeven	5 min	21
9	Barmhartigheid triomfeert over het oordeel	4 min	24
10	Luther en het debat over geloof en werken	3 min	26
11	Reddend geloof verandert het leven	3 min	27
12	Levend en dood geloof in Jakobus 2	3 min	30
13	Geloof blijkt uit hulp aan wie tekortkomt	2 min	32
14	Goede werken als vrucht van het geloof	3 min	33

15	Jezus aannemen als Heere en Zaligmaker	3 min	34
16	Een oprechte belijdenis wordt zichtbaar	2 min	36
17	Geloof laten zien door je daden	2 min	37
18	Ook de demonen geloven en sidderen	3 min	38
19	Bekering en ontzag voor Gods oordeel	3 min	40
20	Abrahams rechtvaardiging: geloof en werken	4 min	41
21	Izak offeren in vertrouwen op Gods belofte	4 min	43
22	Gehoorzaamheid brengt geloof tot voltooiing	2 min	45
23	Zelfonderzoek: een veranderde gerichtheid	5 min	46
24	Abrahams geloof en zijn leven van gehoorzaamheid	5 min	48
25	Rachabs geloof en de vraag naar haar leugen	3 min	52
26	De waarheid spreken onder vervolging	5 min	53
27	De macht van de tong in Jakobus 3	2 min	55
28	Schadelijke woorden en het oordeel van Jezus	4 min	57
29	De zwaardere verantwoordelijkheid van leraren	5 min	60

30	Kan de tong het lichaam van Christus sturen?	4 min	64
31	Hoe de tong je eigen leven verontreinigt	4 min	67
32	De kleine tong vraagt blijvende beheersing	2 min	69
33	God loven en je naaste liefhebben	3 min	70
	Om verder te lezen		72

1

Rijkdom en aanzien in de gemeente

We zijn bij Jakobus hoofdstuk 2, vanaf vers 8. Tijdens onze vorige bijeenkomst hebben we nog iets verder gelezen, maar ik heb alleen tot en met vers 7 commentaar gegeven. In vers 1 tot en met 7 wees Jakobus de gemeente terecht omdat ze de rijken voortrok. Hij vond het een beetje vreemd dat de gemeente dat deed. Als je erover nadenkt: Jezus is nooit een rijk man geweest, en de apostelen waren geen rijke mannen. Jakobus wijst erop dat het over het algemeen juist de rijken waren die zich tegen de gemeente verzetten, zich tegen het Evangelie verzetten, hen zelfs voor de rechterlijke rechtbanken sleepten en God lasterden. Terwijl God de armen van deze wereld had uitgekozen om rijk te zijn in het geloof. Rijk in een andere betekenis, een veel belangrijkere betekenis, en erfgenamen van het Koninkrijk.

Natuurlijk zinspeelt hij daar op de Bergrede, waar Jezus in Lukas hoofdstuk 6 zei:

En toen Hij Zijn ogen opgeslagen had naar Zijn discipelen, zei Hij: Zalig bent u, armen, want van u is het Koninkrijk van God.

LUKAS 6:20

Hij zegt:

Luister, mijn geliefde broeders, heeft God de armen van deze wereld niet uitverkoren om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen te zijn van het Koninkrijk, dat Hij beloofd heeft aan hen die Hem liefhebben?

JAKOBUS 2:5

Wanneer hij zegt dat Hij de armen heeft uitgekozen om rijk te zijn in het geloof, denkt hij misschien zelfs aan gevallen zoals dat van de rijke jongeling, die er vanwege zijn rijkdom moeite mee had om tot geloof te komen.

We hebben toen gezegd dat er geen garantie is dat een rijk man ongeestelijk zal zijn, of dat een arm man geestelijk zal zijn. Er zullen arme mensen in de hel zijn, en er zullen rijke mensen in de hemel zijn. Mensen die hier rijk of arm zijn. Je kunt iemands geestelijke gesteldheid of zijn positie tegenover God niet eenvoudig afleiden uit zijn banksaldo of zijn bezittingen. Maar wie werkelijk geestelijk is, hecht waarde aan iets waar de wereld geen waarde aan hecht.

En Hij zei tegen hen: U bent het die uzelf rechtvaardigt voor de mensen, maar God kent uw hart. Want wat hoog is onder de mensen, is een gruwel voor God.

LUKAS 16:15

zei Jezus in Lukas hoofdstuk 16, volgens mij was het daar.

We moeten dus oppassen dat we niet in beslag genomen worden door wat Jezus in de gelijkenis van de zaaier noemde:

En bij wie in de dorens gezaaid is, dat is hij die het Woord hoort; maar de zorgen van deze wereld en de verleiding van de rijkdom verstikken het Woord, en het wordt onvruchtbaar.

MATTHEÛS 13:22

Die dingen staan bij de meeste mensen beslist het soort geloof in de weg dat de vroege gemeente kende, voordat ze de luxe hadden om rijk te zijn. Jakobus geeft aan dat je, door de rijken voor te trekken of mensen op welke andere vleselijke grond dan ook naar de ogen te zien, een rechter met kwade gedachten wordt.

Mensen die de rijken voortrekken, hebben heel vaak overduidelijke zelfzuchtige motieven. Want door vriendschap te sluiten met de rijken, zorg je er tot op zekere hoogte voor dat je rijke mensen aan jouw kant hebt wanneer je iets nodig hebt, of wat dan ook. In Spreuken staat:

Een arme wordt zelfs door zijn vriend gehaat, maar de vrienden van een rijke zijn talrijk.

SPREUKEN 14:20

maar in veel gevallen zijn dat geen erg trouwe vrienden. Het zijn mensen die graag in een gunstige positie verkeren en bij de rijken in de gunst staan, voor het geval ze iets van hen kunnen krijgen. Maar als je de rijken begunstigt, of iemand begunstigt op een andere grond dan zijn werkelijke gerechtigheid, zijn geestelijke gesteldheid en zijn positie tegenover God, dan oordeel je anders dan God.

2

De koninklijke wet van de naastenliefde

Hij gaat verder met deze gedachte over het aanzien van de persoon, en hij noemt het een zonde. In vers 8 tot en met 11 zegt hij:

Als u echter de koninklijke wet volbrengt, volgens de Schrift: U zult uw naaste liefhebben als uzelf, dan handelt u goed. Maar als u met aanzien des persoons handelt, begaat u een zonde en wordt u door de wet ontmaskerd als overtreders. Want wie de hele wet in acht neemt, maar op één punt struikelt, die is schuldig geworden aan alle geboden. Immers, Hij Die gezegd heeft: U zult geen overspel plegen, heeft ook gezegd: U zult niet doodslaan. Als u dan geen overspel bedrijft, maar wel doodslaat, bent u toch een wetsovertreder geworden.

JAKOBUS 2:8-11

Wat zonde betreft, vertelt 1 Johannes ons in 1 Johannes hoofdstuk 3, volgens mij is het vers 4 of vers 6, ergens daar in de buurt, dat Johannes zegt:

Zonde is overtreding van de wet.

1 JOHANNES 3:4

Jakobus is het dus eens met die definitie. Hij zegt in vers 9 dat zonde begaan betekent dat je schuldig bevonden wordt aan overtreding van de wet. Gods wet overtreden is zonde en is daarom onder christenen onaanvaardbaar.

Hij maakt ons duidelijk welke wet hij op het oog heeft. Het is niet de wet van Mozes. Het is wat hij in vers 8 de koninklijke wet noemt. Het woord 'koninklijk' geeft aan dat die verband houdt met de koning of het koninkrijk. Het is de wet van het Koninkrijk. Het is de wet van onze Koning. Natuurlijk verwijzen de Koning en Zijn wet voor zowel de christelijke Jood als de christelijke heiden naar het onderwijs van Jezus. Jezus is de Koning, en Zijn wet was, zoals je je herinnert, dat we elkaar moeten liefhebben.

Jezus haalde hierover de oudtestamentische wet aan, en dat doet Jakobus ook. De passage in Leviticus 19:18:

U mag geen wraak nemen of een wrok koesteren tegen uw volksgenoten, maar u moet uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de HEERE.

LEVITICUS 19:18

Jezus ging eigenlijk wat later, in de bovenzaal, nog een stap verder. Hij stelde de eisen iets scherper, zo lijkt het, toen Hij zei:

Een nieuw gebod geef Ik u, namelijk dat u elkaar liefhebt; zoals Ik u liefgehad heb, moet u ook elkaar liefhebben.

JOHANNES 13:34

Volgens mij gaat dat nog verder dan alleen je naaste liefhebben als jezelf. Toen Johannes de Doper zei:

Hij antwoordde en zei tegen hen: Wie twee stel onderkleden heeft, moet delen met hem die er geen heeft, en wie voedsel heeft, moet ook zo doen.

LUKAS 3:11

zou dat een voorbeeld zijn van de oudtestamentische vorm van je naaste liefhebben als jezelf. Je behandelt je naaste in wezen als je gelijke. Als jullie niet evenveel hebben en hij niets heeft, deel je met hem, en dan hebben jullie allebei evenveel. Je hebt hem even lief als jezelf.

3

Liefhebben zoals Jezus: de ander voorop

Maar Jezus zei dat we moeten leren elkaar lief te hebben zoals Hij ons heeft liefgehad. In zekere zin stelde Jezus ons in Zijn handelen tegenover ons boven Zichzelf. Zo moeten wij niet met Hem omgaan. Natuurlijk moet Hij boven ons staan in heel onze omgang met Hem. Maar in Zijn verhouding tot ons maakte Hij Zichzelf tot onze dienaar. Jezus zei:

zoals ook de Zoon des mensen niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een losprijs voor velen.

MATTHEÛS 20:28

En Hij zei:

Niemand heeft een grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden.

JOHANNES 15:13

voor de broeders.

Wanneer je je leven aflegt voor iemand anders, stel je die persoon boven jezelf. Als je twee jassen hebt en iemand anders geen enkele, kun je hem een van je jassen geven en dan zijn jullie gelijk. Maar als jij alleen je ene leven hebt en hij zijn ene leven, en het gaat tussen jou en hem, en je zegt: 'Neem mij maar, ik zal voor hem sterven', dan maak je niets gelijk. Je neemt dan zelf het verlies op je, zodat hij misschien geen verlies hoeft te lijden. Je stelt de ander boven jezelf, en dat is de manier waarop Jezus zei dat we elkaar moeten liefhebben.

Johannes zegt dat trouwens ook in 1 Johannes, hoofdstuk 3, vers 16 tot en met 18:

Hieraan leerden wij de liefde kennen, dat Hij voor ons Zijn leven heeft gegeven. Ook wij moeten voor de broeders het leven geven. Wie dan de goederen van de wereld heeft, en zijn broeder gebrek ziet lijden, maar zijn hart voor hem toesluit, hoe kan de liefde van God in hem blijven? Mijn lieve kinderen, laten wij niet liefhebben met het woord of met de tong, maar met de daad en in waarheid.

1 JOHANNES 3:16-18

Wanneer Johannes daar in 1 Johannes 3 over spreekt, geeft hij dit voorbeeld:

Als je genoeg hebt om van te leven en je ziet dat je broeder iets nodig heeft en je helpt hem niet, hoe kun je dan beweren dat je Gods liefde in je hebt?

Met andere woorden, je leven afleggen voor je broeder betekent niet altijd dat je in zijn plaats sterft. Het kan eenvoudig betekenen dat je voor hem afstand doet van je voorrechten en je rechten.

Je hebt natuurlijk het recht om al het geld dat je eerlijk hebt verdiend naar eigen wens uit te geven. Niet noodzakelijk tegenover God, want God verwacht dat je dat allemaal overgeeft wanneer je christen wordt. Maar wat je rentmeesterschap betreft, is het van jou en niet van iemand anders. Als geld op een eerlijke manier in jouw handen komt, ben jij Gods rentmeester over dat geld. En wat je ermee doet, beslis je helemaal zelf,

waarbij je natuurlijk verantwoording aan God verschuldigd bent. Het is niet de beslissing van een arme man. Hij kan niet bij je komen en je geld opeisen. Maar als hij iets nodig heeft, kun je hem uit barmhartigheid geven wat hij nodig heeft, ook al heeft hij daar geen recht op.

Dat is een deel van hoe Johannes duidelijk maakt wat het betekent om je leven af te leggen voor je broeder. Het betekent dat je de rechten die je hebt aan iemand anders geeft en iemand anders boven jezelf stelt, zelfs als dat betekent dat je voor hem sterft, natuurlijk.

4

De liefdewet overtreden is zondigen

Dat is dus de koninklijke wet. Jakobus haalt die om de een of andere reden uit het Oude Testament aan, in plaats van eenvoudig Jezus' eigen woorden aan te halen. Maar Jezus haalde deze oudtestamentische wet zelf ook aan. Wat Jakobus ongetwijfeld duidelijk probeert te maken, is dat de koninklijke wet, de wet van het Koninkrijk, inhoudt dat je liefhebt, dat je Jezus en de broeders boven alles liefhebt. En hij zegt dat het voortrekken van de rijken een overtreding is van die wet, de wet van de liefde.

Het is interessant dat hij dat evenzeer een overtreding van de wet van de liefde noemt als overspel en moord, die hij als andere voorbeelden geeft. Hij zegt:

Maar als u met aanzien des persoons handelt, begaat u een zonde en wordt u door de wet ontmaskerd als overtreders.

JAKOBUS 2:9

En mocht je denken dat dat maar iets kleins is, een kleine overtreding, besef dan:

Want wie de hele wet in acht neemt, maar op één punt struikelt, die is schuldig geworden aan alle geboden.

JAKOBUS 2:10

Het is niet zozeer dat de wetten op zichzelf gewicht hebben. De reden om de wet van God te houden, is dat die de wil van God is. En Zijn wet overtreden betekent dat je je tegen Zijn wil keert, dat je tegen Hem als persoon in opstand komt. Het is de Wetgever tegen Wie je in opstand komt wanneer je de wet van God overtreedt, niet de wet.

Daarom wordt benadrukt dat Hij Die zei:

U zult geen overspel plegen

JAKOBUS 2:11

dezelfde is als Degene Die zei:

Dood niemand.

Het gaat hier om de Wetgever. Je overtreedt één van Zijn wetten en je overtreedt ze allemaal, omdat het de Wetgever Zelf is tegenover Wie je hier komt te staan. En als je je naaste niet liefhebt als jezelf, bijvoorbeeld wanneer je de rijken voortrekt en de arme man een lagere plaats geeft en hem in de gemeente minder waardigheid toekent, dan heb je die arme man duidelijk niet lief op de manier waarop Jezus je opdraagt dat te doen. Dus vergrijp je je net zo goed aan de Wetgever als wanneer je de Tien Geboden zou overtreden.

Dit is interessant in het licht van een debat dat ik op de radio met Harold had. Hij gaf namelijk aan dat zonde eenvoudigweg gedefinieerd moet worden als het willens en wetens overtreden van de Tien Geboden. Hij zei dat christenen in die zin niet zondigen. Dat doen ze nooit. Dat was zijn standpunt. Het was heel moeilijk om hem te laten erkennen dat ook boos worden en onvriendelijk tegen zijn vrouw spreken een zonde was. Hij noemde dat een fout, geen zonde.

Dit zou een heel goede Schriftplaats zijn geweest om met hem te bespreken, want hij zegt:

‘Als je de een voortrekt boven de ander’ — dat is zeker geen rechtstreekse overtreding van een van de Tien Geboden. Toch zegt hij:

‘Dan zondig je en veroordeelt de wet je als overtreder.’ En hij vergelijkt het met overspel of moord plegen, die onder de Tien Geboden vallen. In wezen zegt hij dat elke overtreding van het gebod van de liefde even erg is als elke andere overtreding daarvan, zelfs de overtredingen die in de Tien Geboden worden opgesomd. Dus zegt hij:

Wie zich aan de hele wet houdt maar op één punt struikelt, is schuldig aan het overtreden van de hele wet.

Overigens, de woorden

Want wie de hele wet in acht neemt, maar op één punt struikelt, die is schuldig geworden aan alle geboden.

JAKOBUS 2:10

wijzen niet noodzakelijk op een daad van openlijke opstand tegen God, in de zin dat je ervoor gaat zitten en zegt: ‘Ik wil tegen God in opstand komen.’ Het is gewoon struikelen. Struikelen is meestal iets wat min of meer per ongeluk gebeurt. Verderop, in Jakobus hoofdstuk 3, vers 2, zegt hij:

Want wij struikelen allen in veel opzichten. Als iemand in woorden niet struikelt, is hij een volmaakt man, die bij machte is om ook het hele lichaam in toom te houden.

JAKOBUS 3:2

Hij erkent dus dat dit soort zonde vaak voorkomt in het leven van gelovigen. Hij zegt: We gaan allemaal op veel punten de fout in.

Iemand die één punt van de wet overtreedt, zelfs door in een overtreding te struikelen, heeft de wet gebroken en wordt daarom door de wet schuldig bevonden.

Zegt Jakobus: ‘Daarom zondigen christenen niet, want dan zouden we veroordeeld worden, en we kunnen niet veroordeeld worden; daarom moeten we dus wel zonder zonde zijn?’ Nee, in Jakobus 3:2 vertelt hij ons dat we wel degelijk struikelen. Het is

duidelijk wat hij zegt. Voor zover we de christelijke ethiek en moraal ook maar enigszins serieus nemen, moeten we consequent zijn in het toepassen van de koninklijke wet op allerlei relaties en allerlei gedrag. Niet alleen op de overduidelijke kwesties, zoals trouw in het huwelijk of respect voor iemands leven. Die maken natuurlijk ook deel uit van de liefde. Overspel of moord plegen is een overtreding van het gebod van de liefde, maar een rijke man voortrekken boven een arme man is dat ook.

5

Rechtvaardig omgaan met arm en rijk

Hoewel die kwesties in het Oude Testament niet evenveel nadruk krijgen als moord en overspel, maakt zelfs het Oude Testament duidelijk dat het verkeerd is om de rijken te bevoordelen, of trouwens ook de armen. De een of de ander bevoordelen op grond van zijn financiële positie is een zonde. Het is zelfs een overtreding van de wet van Mozes, zoals je kunt zien als je Exodus hoofdstuk 23 bekijkt. Die drie hoofdstukken, 21 tot en met 23 in Exodus, vormen een gedeelte dat het Boek van het Verbond wordt genoemd. Het werd blijkbaar gegeven op hetzelfde moment dat de Tien Geboden werden gegeven, maar deze hoofdstukken werden niet op steen geschreven.

In Exodus 23:3 staat:

U mag een arme bij zijn rechtszaak niet voortrekken.

EXODUS 23:3

En dan in vers 6 van hetzelfde hoofdstuk:

U mag het recht van de arme onder u niet buigen bij zijn rechtszaak.

EXODUS 23:6

Met andere woorden, je moet de arme niet benadelen omdat hij arm is en je niet kan omkopen. Je moet de rijke niet bevoordelen, maar je moet de arme man ook niet bevoordelen alleen omdat hij arm is. Je moet niet partijdig zijn tegenover iemand op grond van je medeleven met hem als arme man, of omdat je hoopt voordeel te behalen bij een rijke man.

Je moet rechtvaardig oordelen, op grond van wat hun zaak werkelijk waard is. Niet op grond van de gedachte: 'Nou, ik heb medelijden met deze man omdat hij arm is, dus ik ga het recht in zijn voordeel verdraaien.' Of: 'Ik hoop iets van deze rijke man te krijgen, steekpenningen of zoiets, dus ik zal het recht in zijn voordeel en ten nadele van de arme verdraaien.' Beide worden in de wet verboden.

Hoewel de situatie die Jakobus beschrijft zich niet in een rechtszaal afspeelt, zoals in Exodus, maar in een gemeente, zegt hij dat er hier een parallel is. We oordelen voortdurend, en die oordelen komen tot uiting in ons gedrag tegenover mensen. Als je een rijke of arme man bevoordeelt, niet omdat hij rechtvaardiger is maar alleen omdat hij rijk of arm is, word je een rechter met onzuivere motieven of kwade gedachten. Dat staat er in vers 4. Het overtreedt de wet. Het overtreedt de wet van Mozes; het overtreedt de koninklijke wet van de Schrift, de koninklijke wet van Jezus, die ook overeenkomstig de Schrift is, zegt vers 8.

6

De liefde als wet van de vrijheid

Vers 12 en 13 zeggen:

Spreek zó en handel zó als mensen die geoordeeld zullen worden door de wet van de vrijheid. Want onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem die geen barmhartigheid heeft bewezen. En de barmhartigheid triomfeert over het oordeel.

JAKOBUS 2:12-13

Dit is de tweede keer dat hij de koninklijke wet aanduidt als de wet van de vrijheid. Hij noemt die de wet van de vrijheid. We zagen dat ook al in hoofdstuk 1, vers 25:

Hij echter die zich in de volmaakte wet verdiept, die van de vrijheid, en daarbij blijft, die zal, omdat hij niet een vergeetachtige hoorder geworden is, maar een dader van het werk, zalig zijn in wat hij doet.

JAKOBUS 1:25

Er bestaat geen twijfel over dat hij hier dezelfde wet op het oog heeft als in vers 8, die hij de koninklijke wet overeenkomstig de Schrift noemde. Het is een wet die in de Schrift van het Oude Testament staat. Het is ook een wet die Jezus opnieuw benadrukte als de voornaamste wet voor christenen, of voor mensen in het algemeen, en het is een wet van de vrijheid.

Waarom is het een wet van de vrijheid? Omdat het houden van die ene wet je bevrijdt van alle andere verplichtingen. Dat betekent niet dat er geen verplichtingen aan verbonden zijn, maar je komt die vanzelf na wanneer je deze ene wet houdt. Toen Jezus werd gevraagd wat het grote gebod was, zei Hij:

Liefde.

En u zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht. Dit is het eerste gebod.

MARKUS 12:30

En een ander gebod, daaraan gelijk:

U zult uw naaste liefhebben als uzelf.

MATTHEÛS 22:39

Precies wat Jakobus hier de koninklijke wet overeenkomstig de Schrift noemt. En Jezus zei:

Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten.

MATTHEÛS 22:40

Met andere woorden, als je alleen maar deze twee dingen doet, hoeft je je niet druk te maken over alle andere. Want juist door God lief te hebben met heel je hart en je naaste lief te hebben als jezelf, blijf je binnen de rechtvaardige eisen van de wet.

Paulus maakt hetzelfde punt in Romeinen hoofdstuk 13 en zegt in wezen hetzelfde als Jezus. Alleen legt hij de nadruk op het tweede van deze grote geboden:

Je moet net zoveel van je naaste houden als van jezelf.

Want hij zegt in Romeinen 13:8:

Wees niemand iets schuldig dan elkaar lief te hebben; want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld. Want dit: U zult geen overspel plegen, u zult niet doden, u zult niet stelen, u zult geen vals getuigenis geven, u zult niet begeren, en welk ander gebod er ook is, wordt in dit woord samengevat, namelijk hierin: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. De liefde doet de naaste geen kwaad. Daarom is de liefde de vervulling van de wet.

ROMEINEN 13:8-10

Die uitspraak:

Door lief te hebben doe je alles wat de wet vraagt.

herinnert ons aan wat Jezus in de Bergrede zei over Zijn rol ten opzichte van de wet. In Mattheüs 5:17 zei Hij:

Denk niet dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen; Ik ben niet gekomen om die af te schaffen, maar te vervullen. Want, voorwaar, Ik zeg u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota of één tittel van de Wet voorbijgaan, totdat het alles geschied is.

MATTHEÛS 5:17-18

Zoals we eerder hebben besproken, waren er wetten die min of meer ritueel en ceremonieel van aard waren. Ze waren symbolisch en zagen vooruit naar de komst van Christus. Hij vervulde ze door ze te vervullen. Hij vervulde ze door datgene te zijn waarnaar ze vooruitwezen, en die wetten zijn niet langer nodig, omdat datgene waarnaar ze vooruitzagen gekomen is. De schaduw heeft nu plaatsgemaakt voor de werkelijkheid.

Maar hoe zit het met de wetten die over morele kwesties gaan? Hoe heeft Hij die vervuld? Door Zijn Geest te geven, zodat er in Romeinen 8:4 staat:

opdat de rechtvaardige eis van de wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest.

ROMEINEN 8:4

Dus wanneer we in de Geest wandelen, worden de rechtvaardige eisen van de wet, de morele zaken van de wet, in ons vervuld. Waarom? Omdat de Heilige Geest, in Wie we wandelen, de vrucht van de Geest voortbrengt, en die is liefde. En liefde is de vervulling van de wet. Dus als je eenvoudigweg consequent in liefde met je broeder omgaat, vervul je die. De hele wet wordt, zo staat er, hierin vervuld. Paulus zegt:

Liefde doet een ander geen kwaad.

Wees niemand iets schuldig dan elkaar lief te hebben; want wie de ander liefheeft, heeft de wet vervuld. Want dit: U zult geen overspel plegen, u zult niet doden, u zult niet stelen, u zult geen vals getuigenis geven, u zult niet begeren, en welk ander gebod er ook is, wordt in dit woord samengevat, namelijk hierin: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. De liefde doet de naaste geen kwaad. Daarom is de liefde de vervulling van de wet.

ROMEINEN 13:8-10

7

Vrijheid door een vernieuwd hart

Als je Galaten 5 opslaat, let dan op vers 13:

Want u bent tot vrijheid geroepen, broeders, alleen niet tot die vrijheid die aanleiding geeft aan het vlees; maar dien elkaar door de liefde.

GALATEN 5:13

Jakobus noemt dit de wet van de vrijheid.

Want de hele wet wordt in één woord vervuld, namelijk hierin: U zult uw naaste liefhebben als uzelf.

GALATEN 5:14

Daar is dat woord weer, de vervulling van de wet.

Deze ene wet krijgt heel veel aandacht in de Bijbel, van Paulus, van Jakobus, van Jezus.

Maar als u elkaar bijt en verslindt, pas dan op dat u niet door elkaar verteerd wordt.

GALATEN 5:15

Hier in Galaten 5, en ook in Romeinen 13, zegt Paulus, net als Jezus, dat de hele wet in dit ene gebod wordt vervuld. Dat betekent eenvoudigweg dat als je dit ene gebod houdt, al het andere zo ongeveer vanzelf gaat. En toch zegt hij in vers 13 in dit verband:

Jullie zijn geroepen om vrij te zijn.

Dit gebod maakt je vrij. Het maakt je vrij, maar niet vrij van morele verplichtingen. Het maakt je vrij om die verplichtingen vanuit je hart na te komen.

Want de wet die in het Oude Testament werd opgelegd, was niet in het hart geschreven. Ze werd opgelegd aan een halsstarrige, opstandige en gevallen natuur, die er niet van harte mee kon instemmen in die zin dat ze die ook zou houden. Nu schrijft Hij Zijn wet in ons hart. Hij maakt ons tot liefdevolle mensen. Door het werk van de Geest in je hart word je een liefdevol mens. En daarom is het houden van de geboden om geen overspel te plegen, niet te stelen, niet te doden of al die andere dingen, niet iets wat moeilijk is om te doen. Het is iets waartoe je nu bent vrijgemaakt. Je bent vrij, maar niet vrij om te zondigen, en niet vrij om die vrijheid te gebruiken als een gelegenheid voor het vlees, maar om elkaar door de liefde te dienen. Dat is het gebod. Dat is een echte vrijheid die ons gegeven wordt.

In plaats van dat we alleen maar een gedragscode krijgen waaraan we proberen te voldoen, ontvangen we een Geest Die in ons hart een gezindheid teweegbrengt die gericht is op het juiste gedrag. Daarom worden we bevrijd van de last om een code te moeten houden die tegen onze natuur ingaat. We hebben nu een nieuwe natuur die met die code instemt, die het rechtvaardige wil doen. En hoewel er, zoals Paulus zowel in Galaten als in Romeinen aangeeft, een strijd is tussen deze liefdevolle natuur van de Geest en de wet die in onze leden werkt, heeft de Geest toch de overhand in het leven van een christen. Daarom houden of vervullen we de rechtvaardige eisen van de wet, zoals hij zei in Romeinen 8:4.

8

Barmhartigheid ontvangen en doorgeven

Hij noemt dit de wet van de vrijheid, omdat we van de uiterlijke code bevrijd worden doordat deze innerlijke wet in onze innerlijke mens werkt. Hij zegt in Jakobus 2:13:

Want onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem die geen barmhartigheid heeft bewezen. En de barmhartigheid triomfeert over het oordeel.

JAKOBUS 2:13

Hier verwijst hij opnieuw naar de Bergrede. Ik heb in het boek Jakobus twintig keer geteld dat hij naar de Bergrede verwijst of eruit citeert. Dit is er weer een.

In de Bergrede zei Jezus in Mattheüs 5:7:

Zalig zijn de barmhartigen, want aan hen zal barmhartigheid bewezen worden.

MATTHEÛS 5:7

En vermoedelijk alleen zij.

Ik zeg ‘vermoedelijk alleen zij’, omdat de zaligspreking geen betekenis zou hebben als ook anderen barmhartigheid zouden ontvangen. Hij geeft aan dat degenen die barmhartigheid bewijzen, degenen zijn die erop kunnen rekenen dat ook hun barmhartigheid bewezen zal worden.

Dat benadrukt Hij later in de Bergrede, in Mattheüs 6. Nadat Hij het voorbeeldgebed heeft gegeven, zegt Hij:

Want als u de mensen hun overtredingen vergeeft, zal uw hemelse Vader u ook vergeven. Maar als u de mensen hun overtredingen niet vergeeft, zal uw Vader uw overtredingen ook niet vergeven.

MATTHEÛS 6:14-15

Dat staat in Mattheüs 6:14 en 15. Opnieuw dezelfde gedachte: je bewijst anderen barmhartigheid; God zal jou barmhartigheid bewijzen.

Dat betekent niet dat je het ontvangen van Gods barmhartigheid verdient door zelf barmhartigheid te bewijzen. Er zijn misschien niet-christenen die behoorlijk barmhartig zijn en die geen barmhartigheid van God zullen ontvangen, omdat ze het Evangelie hebben verworpen. Maar het wijst er wel op dat de christen die Gods barmhartigheid ontvangt, niet alleen een ontvanger moet zijn, maar ook iemand door wie Gods barmhartigheid naar anderen stroomt. We ontvangen niet alleen genade, maar we zijn vol genade en handelen genadig tegenover anderen.

Jezus vertelde daarover minstens één heel beangstigende gelijkenis in Mattheüs hoofdstuk 18. Die gaat over de koning die een dienaar een grote schuld kwijschold omdat hij hem om vergeving smeekte, en hij schold hem die zonder meer kwijt. Diezelfde dienaar ging later naar buiten en vond een dienaar die hem een klein, nietig bedrag schuldig was. Hij wilde hem dat niet kwijschelden, hoewel ook hij om barmhartigheid smeekte. Toen de koning hoorde van de onverzoenlijke houding van deze dienaar die vergeving had ontvangen, riep hij hem terug om hem ter verantwoording te roepen en zei:

Je bent een slechte dienaar. Ik heb je die hele schuld kwijtgescholden. Jij had je mededienaar zijn schuld moeten kwijschelden.

MATTHEÛS 18:32-33

En hij leverde hem over aan de folteraars. Er staat:

Totdat hij alles zou hebben betaald wat hij schuldig was.

MATTHEÛS 18:34

Met andere woorden, de barmhartigheid werd ingetrokken.

Als de gelijkenis iets betekent, dan moet het dit betekenen: als we eenmaal vergeving van God hebben ontvangen, maar vervolgens onbarmhartig tegenover anderen worden en weigeren Zijn genade en barmhartigheid door te geven, wordt de barmhartigheid ingetrokken. We ontvangen die; we horen die door te geven. Jezus zei:

Een nieuw gebod geef Ik u, namelijk dat u elkaar liefhebt; zoals Ik u liefgehad heb, moet u ook elkaar liefhebben.

JOHANNES 13:34

Je ontvangt de liefde van Hem en je hebt elkaar lief. Die stroomt als het ware gewoon door je heen. Zijn liefde voor jou komt door de achterdeur binnen en jouw liefde voor anderen gaat door de voordeur naar buiten. Hij geeft je barmhartigheid door de achterdeur en jij bewijst anderen barmhartigheid door de voordeur. Het is gewoon hoe liefde werkt. Het is gewoon hoe de koninklijke wet werkt: dat je anderen barmhartigheid bewijst.

Als je weigert anderen barmhartigheid te bewijzen, word je iemand die uit gewoonte de wet overtreedt, en daar staan straffen op. Wie zelf onbarmhartig is geweest in zijn gedrag tegenover anderen, zal een oordeel zonder barmhartigheid ondergaan. Dat is wat Jakobus zegt. Zoals Jezus het heel duidelijk maakte, zo ook hier:

Spreek zó en handel zó als mensen die geoordeeld zullen worden door de wet van de vrijheid. Want onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem die geen barmhartigheid heeft bewezen. En de barmhartigheid triomfeert over het oordeel.

JAKOBUS 2:12-13

9

Barmhartigheid triomfeert over het oordeel

Dat zou eenvoudig kunnen betekenen dat Gods barmhartigheid jegens ons groter is dan Zijn oordeel over ons. Barmhartigheid en oordeel zijn beslist allebei aspecten van Gods karakter, en ze horen allebei ook aspecten van ons karakter te zijn. Jezus zei dat de Farizeeën en schriftgeleerden de gewichtigste zaken van de wet hadden verwaarloosd:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn, en u laat het belangrijkste van de Wet na: het recht, en de barmhartigheid en het geloof. Deze dingen zou men moeten doen en die andere dingen niet nalaten.

MATTHEÛS 23:23

Maar gerechtigheid en barmhartigheid zijn voor God belangrijke zaken. Micha 6:8 zegt:

Hij heeft u, mens, bekendgemaakt wat goed is. En wat vraagt de HEERE van u anders dan recht te doen, goedertierenheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God.

MICHA 6:8

Gerechtigheid en barmhartigheid zijn altijd de twee deugden die bij elkaar horen. Ze maken deel uit van Gods natuur. Ze moeten deel uitmaken van ons gedrag en onze natuur. Van die twee heeft barmhartigheid bij God echter de overhand.

Maar niet altijd. God wil iedereen barmhartig zijn, zegt de Bijbel. Hij zou heel graag iedereen barmhartig zijn, maar in enkele gevallen zal het oordeel toch moeten zegevieren. Dat zijn gevallen waarin mensen eenvoudigweg niet aan de voorwaarden hebben voldaan om barmhartigheid te ontvangen.

Barmhartigheid blijft barmhartigheid, ook als er voorwaarden aan verbonden zijn. Als je mij tienduizend dollar schuldig bent en ik zeg: 'Luister, weet je wat? Ik scheld je de hele schuld kwijt als je alleen maar daar het huis van die arme persoon gratis gaat schilderen. Dan scheld ik je die tienduizend dollar gewoon kwijt.' Is het barmhartig van mij om dat te doen, ook al zijn er voorwaarden aan verbonden? Uiteraard is dat barmhartigheid. Ik geef hun iets beters dan ze verdienen, en dat is altijd barmhartigheid.

God zegt: 'Goed, Ik scheld je die hele schuld kwijt, maar wat Ik wil dat je doet, is anderen vergeven. Wat Ik wil dat je doet, is anderen liefhebben zoals Ik jou heb liefgehad.' En Ik wil niet alleen dat je het doet, dit is een gebod. Dit is verplicht. Dit is de wet van je Koning. Het is een koninklijke wet, en het staat je niet vrij je aan deze verantwoordelijkheid te onttrekken. Je zult een oordeel zonder barmhartigheid ondergaan. In jouw geval zal barmhartigheid niet over het oordeel zegevieren als je geen barmhartigheid betoont, want:

Spreek zó en handel zó als mensen die geoordeeld zullen worden door de wet van de vrijheid. Want onbarmhartig zal het oordeel zijn over hem die geen barmhartigheid heeft bewezen. En de barmhartigheid triomfeert over het oordeel.

JAKOBUS 2:12-13

Barmhartigheid betonen aan anderen is dus een voorwaarde om barmhartigheid van God te ontvangen. En wanneer je dat doet, staat er dat die over het oordeel zal zegevieren. Dat wil zeggen: als je een barmhartig mens bent geweest, dan zal Gods barmhartigheid jegens jou de overhand hebben in de spanning tussen gerechtigheid en barmhartigheid. Als jou recht werd gedaan, zou je natuurlijk naar de hel gaan. Barmhartigheid is wat we verlangen, en we kunnen die ontvangen onder de voorwaarden die Jezus Zelf in de Bergrede heeft genoemd. We kunnen die ontvangen. Jakobus herhaalt dat eenvoudigweg, zoals hij zo vaak doet in zijn brief.

10

Luther en het debat over geloof en werken

Nu begint in vers 14 van hoofdstuk 2 waarschijnlijk de bekendste passage in Jakobus. Het is in elk geval de passage die heel belangrijk is geweest en veel aandacht heeft gekregen in het debat tussen de hervormers en de rooms-katholieke godsdienst. Dit was een passage waar Luther nooit echt zo goed mee in het reine is gekomen als volgens mij mogelijk was geweest. Zelf heb ik geen enkele moeite met deze passage. Ik zie die niet als werkelijk in strijd met wat Paulus in wezen onderwees. Ik denk dat Paulus en Jakobus dezelfde dingen onderwezen en geloofden.

Maar Luther kwam, denk ik, uit een godsdienst die helemaal om werken draaide en waarin geloof nauwelijks een rol speelde. Bij hem sloeg de slinger de andere kant op. Hij had ontdekt:

Want de gerechtigheid van God wordt daarin geopenbaard uit geloof tot geloof, zoals geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.

ROMEINEN 1:17

En dat Abraham gerechtigheid werd toegerekend omdat hij God geloofde, enzovoort. Hij werd de man die dit idee van geloof alleen moest verdedigen tegenover de tegenstander, de Rooms-Katholieke Kerk, die bijna uitsluitend op werken gericht was. En toen hij dus een passage tegenkwam zoals Jakobus hoofdstuk 2, vers 14 tot en met 26, legde die niet de nadruk op geloof alleen.

Nu geloof ik dat Luther gelijk heeft wanneer hij zegt dat alleen geloof ons behoudt. Maar Jakobus geeft daar een wending aan die we ook moeten onthouden: geloof dat behoudt, is nooit alleen. Het is eenvoudigweg geloof dat behoudt, maar dat eenvoudige geloof gaat met bepaalde dingen gepaard.

In Hebreeën hoofdstuk 6 schrijft de schrijver eerst die angstaanjagende passage over degenen die afvallen en de onmogelijkheid om hen opnieuw tot bekering te brengen, wat dat allemaal ook mag betekenen. Daarna zegt hij in Hebreeën 6:9:

Ook al spreken wij zo, geliefden, wat u betreft zijn wij echter overtuigd van betere dingen, die met de zaligheid samenhangen.

HEBREEËN 6:9

Hij zei:

Ik schrijf over mensen die hun geloof loslaten, maar ik verwacht niet dat dat bij jullie gebeurt. Wat ik bij jullie wel verwacht, is dat ik in jullie leven de dingen zal zien die horen bij gered zijn.

Behoud heeft zijn metgezellen. Wanneer behoud tot je komt, komen er ook bepaalde dingen mee. En Jakobus vertelt ons wat die dingen zijn: een veranderd leven. Iedereen die beweert of belijdt een geloof te hebben dat niet blijkt uit een veranderd leven, kan maar beter blijven zoeken naar dat geloof dat behoudt. Want er bestaan minderwaardige soorten geloof die je eenvoudigweg geen leven kunnen geven. Jakobus geeft zelfs aan dat sommige soorten geloof dood zijn. En hoe kun je van iets wat dood is verwachten dat het een bron van leven is?

Dat benadrukte Paulus. Maar je kunt niet leven als gevolg van een geloof dat zelf niet leeft.

11

Reddend geloof verandert het leven

En zo helpt Jakobus ons eenvoudig om onderscheid te maken tussen het soort geloof dat wel behoudt en het soort geloof dat niet behoudt. Jakobus benadrukt dat het een geloof is dat gepaard gaat met werken. Het is een geloof dat geen versterking krijgt door werken, maar dat werken voortbrengt door de aard van wat het is. Het geloof dat

behoudt, is naar zijn aard een levensveranderende ervaring, een bepaalde gezindheid, een vertrouwen op God dat het geweten aanzet tot een nieuw soort gedrag, tot gerechtigheid, tot gehoorzaamheid. Dat zijn de dingen die geloof voortbrengt.

Paulus zei in Romeinen twee keer dat zijn opdracht als apostel was om alle volken tot de gehoorzaamheid van het geloof te brengen. De gehoorzaamheid van het geloof. En in Galaten hoofdstuk 5, vers 6, zei Paulus:

In Christus Jezus heeft namelijk niet het besneden zijn enige kracht, en ook niet het onbesneden zijn, maar het geloof, dat door de liefde werkzaam is.

GALATEN 5:6

Paulus had dezelfde theologie als Jakobus. Waar het God om gaat, is niet of je besneden bent of dat je aan andere godsdienstige voorwaarden voldoet. Waar het God om gaat, wat je werkelijk bij God aanbeveelt, is of je dit soort geloof hebt.

Paulus benadrukte in al zijn geschriften dat het alleen om geloof gaat, maar in Galaten 5:6 vertelt hij ons duidelijker dan op sommige andere plaatsen wat hij bedoelt wanneer hij het woord geloof gebruikt. Het is niet zomaar iets wat zich als geloof voordoeft.

U gelooft dat God één is; daar doet u goed aan. Maar ook de demonen geloven dit, en zij sidderen.

JAKOBUS 2:19

Ze hebben een bepaald soort geloof, vertelt Jakobus ons, maar ze zijn niet behouden, omdat niet elk soort geloof dat iemand zegt te hebben, hem kan behouden. Het is waar dat iedereen die behouden is, behouden is eenvoudigweg omdat hij het juiste soort geloof heeft.

De misdadiger aan het kruis werd behouden omdat hij het juiste soort geloof had. Je kreeg nooit te zien wat voor soort geloof het was, omdat hij nooit de tijd had om het in zijn leven tot uiting te brengen. Hij stierf op dezelfde dag dat hij tot dat geloof kwam, en hij was aan een kruis genageld. Daardoor kon hij geen goede werken doen om te

laten zien dat dit het soort geloof was dat hij had. Maar Jezus, Die het hart zag, wist dat als die man was blijven leven, zijn leven zou hebben laten zien wat voor soort geloof hij had. Daar gaat het om.

Je wordt niet behouden door goede werken. En zelfs nadat je gelooft en goede werken begint te doen, is er geen bepaalde hoeveelheid goede werken waardoor je aan de maat zult voldoen. Je bent behouden en aanvaard in de Geliefde op het moment dat je een levend geloof hebt. Maar Jakobus vertelt ons hoe je kunt vaststellen of je het hebt. Dat soort geloof verandert je gerichtheid, verandert je gezindheid, verandert je hele levensloop en verandert de hele aard van je activiteiten of je werken: van kwade werken, dode werken zoals Hebreëen het noemt, in goede werken.

12

Levend en dood geloof in Jakobus 2

Laat ik de passage voorlezen, en dan zullen we die wat uitvoeriger bespreken.

Wat heeft het voor nut, mijn broeders, als iemand zegt dat hij geloof heeft, maar geen werken heeft? Kan dat geloof hem behouden? Als een broeder of zuster geen kleding en geen dagelijks voedsel heeft, en iemand van jullie zegt: 'Ga in vrede, word warm en eet voldoende', maar jullie geven niet wat het lichaam nodig heeft, wat heeft dat dan voor nut? Zo is ook geloof op zichzelf dood als het geen werken heeft. Maar iemand zal zeggen: 'Jij hebt geloof en ik heb werken.' Laat mij je geloof zien zonder je werken, dan zal ik je mijn geloof laten zien door mijn werken. Je gelooft dat er één God is; daar doe je goed aan. Ook de demonen geloven dat, en zij sidderen. Maar wil je weten, dwaas mens, dat geloof zonder werken dood is? Werd onze vader Abraham niet door werken gerechtvaardigd toen hij zijn zoon Izak op het altaar offerde? Zie je dat zijn geloof met zijn werken samenwerkte en dat zijn geloof door de werken volmaakt werd?

JAKOBUS 2:14-26

Of misschien: volledig?

En de Schrift werd vervuld die zegt: ‘Abraham geloofde God, en dat werd hem tot gerechtigheid gerekend.’ En hij werd een vriend van God genoemd. Jullie zien dus dat een mens door werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen door geloof. Werd ook Rachab, de hoer, niet door werken gerechtvaardigd toen zij de boden ontving en langs een andere weg liet vertrekken? Want zoals het lichaam zonder geest dood is, zo is ook geloof zonder werken dood.

JAKOBUS 2:23-26

Opnieuw ligt hier de nadruk op de vraag of het geloof een levend geloof is of een dood geloof. Een levend geloof kan leven geven. Een dood geloof kan dat niet. Leven geven is waar het bij behoud om draait: eeuwig leven hebben. En dus stelt hij de vraag wat het iemand baat om een soort geloof te hebben dat geen werken voortbrengt. Hij zegt in vers 14:

Wat voor nut heeft het, mijn broeders, als iemand zegt dat hij geloof heeft, en hij heeft geen werken? Kan dat geloof hem zalig maken?

JAKOBUS 2:14

Het antwoord op de algemene vraag ‘Kan geloof iemand redden?’ zou ja moeten zijn. De Engelse vertaling die ik hier gebruik, formuleert de vraag algemener dan de HSV, die ‘Kan dat geloof hem zalig maken?’ heeft. Maar in de situatie die hij beschrijft, gaat het om iemand die iets heeft wat hij geloof noemt, maar die geen enkel bijbehorend gedrag vertoont waaruit blijkt dat zijn geloof van het soort is dat behoudt. Het geloof van die persoon kan hem niet behouden. Wat hij ook geloof noemt, het is niet het soort geloof dat God zoekt. Het is niet het geloof dat door de liefde werkt.

13

Geloof blijkt uit hulp aan wie tekortkomt

En Jakobus maakt duidelijk dat het geloof waarover hij spreekt precies het soort geloof is waarover Paulus spreekt wanneer hij in Galaten 5:6 zegt dat het een geloof is dat door de liefde werkt. Want hij geeft een voorbeeld van wat wij liefde zouden noemen. Hij zegt:

Als er nu een broeder of zuster zonder kleding zou zijn en gebrek zou hebben aan dagelijks voedsel, en iemand van u zou tegen hen zeggen: Ga heen in vrede, word warm en word verzadigd, en u zou hun niet geven wat het lichaam nodig heeft, wat voor nut heeft dat dan?

JAKOBUS 2:15-16

Let op het soort werken dat hij hier noemt. Je ziet iemand die in nood verkeert. Jij hebt wat die persoon nodig heeft. Die ander verkeert in een wanhopige situatie, jij niet, maar je doet niets voor die persoon. Dat is precies dezelfde situatie als waarover Johannes sprak in 1 Johannes 3, waar we zojuist naar gekeken hebben, wanneer hij zegt:

Als een broeder of zuster aardse goederen heeft, zijn broeder gebrek ziet lijden en zijn hart voor hem toesluit...

1 JOHANNES 3:17

Dat betekent dat hij zich ertegen verzet om die ander barmhartigheid te bewijzen en niets voor hem doet.

Wie dan de goederen van de wereld heeft, en zijn broeder gebrek ziet lijden, maar zijn hart voor hem toesluit, hoe kan de liefde van God in hem blijven?

1 JOHANNES 3:17

Dat zei de passage in 1 Johannes 3.

Over diezelfde situatie zegt Johannes:

Als je iemand in zo'n situatie niet helpt, laat dat zien dat je Gods liefde niet in je hebt.

Jakobus beschrijft precies dezelfde situatie en zegt dat het bewijst dat je niet het soort werken hebt dat bij echt, behoudend geloof hoort. Wat voor werken zijn dat? Werken van liefde. Geloof dat door de liefde werkt, is het soort geloof waardoor iemand behouden wordt. Jakobus beschrijft eenvoudigweg een ander soort geloof als het soort dat niet behoudt: het soort waarbij je wel je geloof belijdt, maar dat niet werkt.

14

Goede werken als vrucht van het geloof

We hebben het niet over geloof plus werken. We hebben het over een geloof dat werkt, en dat is een wereld van verschil. Wetticisme, en ook de rooms-katholieke vorm van godsdienst waartegen Luther zich keerde, leerde dat geloof iets goeds en belangrijks is. De jудаïsten leerden dat trouwens al in de tijd van Paulus: geloof in Christus is iets goeds en ongetwijfeld noodzakelijk voor je behoud, maar het brengt je slechts een deel van de weg naar het behoud. De afstand die je moet afleggen van niet behouden naar behouden kun je met geloof maar gedeeltelijk overbruggen. De rest moet je zelf aanvullen. De jудаïsten zouden dat doen door de besnijdenis en het houden van de hele wet van Mozes. Het rooms-katholicisme had zijn eigen reeks rituelen en sacramenten die het daaraan verbond. Maar waar het om ging, was dat je een bepaald deel van de afstand naar het behoud met je eigen werken moest overbruggen. Geloof kon je maar een deel van de weg brengen; de rest was jouw taak.

Dat is niet wat Paulus zegt wanneer hij zegt dat het geloof is dat werkt. Dat zou betekenen dat geloof plus werken je behouden. Maar wat Paulus zegt, en wat Jakobus hier later ook zegt, is dat een geloof dat werkt je behoudt. Zodra je het geloof hebt, ben je helemaal behouden. Er is geen afstand meer te overbruggen. De stap van niet behouden naar behouden wordt in één keer gezet, en wel door tot geloof te komen. Maar als we geloof zeggen, moeten we daarmee een geloof bedoelen dat zal laten zien dat het je leven verandert. Een veranderd leven is in vele opzichten het bewijs dat

iemand christen is geworden en behouden is, vooral doordat hij de koninklijke wet volgens de Schrift houdt en in liefde leeft. Iemand die zijn broeder in nood ziet en iets te geven heeft, en het niet geeft, overtreedt de wet. Misschien is zijn geloof niet zo heel oprecht.

‘Ik heb het altijd gewoon zo bekeken — misschien is het een beetje dwaas. Paulus en Jakobus beschrijven hetzelfde. Als je over de weg rijdt en er brandt een vuur in de open haard, dan is dat Paulus: behoudend geloof. Maar de rook die uit de open haard en de schoorsteen komt, als je over de weg rijdt, dat is Jakobus die het bewijs beschrijft dat je geloof in de praktijk tot uiting komt. Je ziet de rook, dus je weet dat je behouden bent. Als je het vuur hebt, weet je dat er rook als bewijs zal zijn. Dus hetzelfde wordt vanuit een andere invalshoek beschreven.’

De verhouding tussen geloof en werken is die tussen respectievelijk vuur en rook, of tussen een boom en vruchten. De werken worden voortgebracht door de aanwezigheid van dat soort geloof. Deze goede werken gaan met het behoud gepaard zodra je behouden bent. Ze verdienen het niet voor je, en ze zorgen er zelfs niet voor dat je behouden blijft. Ik wil dit heel duidelijk maken.

15

Jezus aannemen als Heere en Zaligmaker

In de bekende controverse over Jezus als Heere, die woedt onder aanhangers van de bedelingenleer onderling en ook tussen gereformeerde theologen en sommige aanhangers van de bedelingenleer, hebben Zane Hodges, Charles Ryrie en enkele andere schrijvers uit de bedelingenleer betoogd dat alleen al een geloofsbelijdenis je behoudt. Als je die belijdenis hebt afgelegd, kun je afvallen en nooit ook maar één dag met Jezus wandelen en als een zondaar zonder berouw sterven, maar je zult toch behouden worden. Je zult natuurlijk je beloningen in de hemel verliezen, dat spreekt vanzelf, maar je zult je behoud niet verliezen, zelfs als je nooit behouden bent.

Het meer historische Evangelie, dat naar mijn mening ook Bijbels is, leert dat als je behouden bent, je behouden bent omdat je je geloof hebt gesteld in Jezus als jouw Heere. Jezus zei:

Waarom noemt u Mij: Heere, Heere, en doet niet wat Ik zeg?

LUKAS 6:46

De gedachte is: als je Jezus Heere noemt, is dat dan een lege belijdenis of een oprechte belijdenis? Jezus zei:

Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen, maar wie de wil doet van Mijn Vader, Die in de hemelen is. Velen zullen op die dag tegen Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam demonen uitgedreven, en in Uw Naam veel krachten gedaan? Dan zal Ik hun openlijk zeggen: Ik heb u nooit gekend; ga weg van Mij, u die de wetteloosheid werkt!

MATTHEÛS 7:21-23

Dat staat ook in de Bergrede, Mattheüs hoofdstuk 7, vers 21 tot en met 23. Het is heel goed mogelijk dat Jakobus daar hier op voortbordurt. Het gaat er niet alleen om dat je erover praat; het gaat erom dat je het doet. Het is niet zo dat je behouden wordt door het te doen. Je wordt behouden doordat je een Heere hebt Die ook een Zaligmaker is. En je neemt niet op het ene moment een Zaligmaker aan en later een Heere, want Jezus is dezelfde Persoon. Hij is Zaligmaker en Heere. Je kunt niet nu de helft van Hem aannemen en later de andere helft. Je hebt Hem of je hebt Hem niet.

Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.

Je hebt Hem of je hebt Hem niet. Als je de Zoon hebt, heb je Iemand Die tegelijk de Zaligmaker en de Heere is. Hij is allebei. Als je de Heere niet hebt, heb je de Zaligmaker ook niet, want als je Jezus niet hebt, heb je de Heere niet.

16

Een oprechte belijdenis wordt zichtbaar

Behoud komt met de erkenning van de heerschappij van Christus. Zoals een bekende passage in Romeinen 10 zegt:

Als u met uw mond de Heere Jezus belijdt en met uw hart gelooft dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u zalig worden.

ROMEINEN 10:9

Je moet oprecht en vanuit je hart belijden dat Jezus Heere is. Als dat oprecht is, dan zul je je daar ook naar gedragen. Als je zegt dat Hij Heere is, maar je doet niet wat Hij zegt, dan laat je zien dat die belijdenis leeg en hol is. Ze is helemaal niet echt. Goede werken zijn eenvoudig het gevolg van het serieus nemen van de heerschappij van Jezus Christus. Als je behouden bent, zal dat zichtbaar zijn.

Het zal niet altijd in alle opzichten zichtbaar zijn. Christenen gedragen zich niet altijd consequent zoals Jezus dat deed, maar het is wel ons doel om dat te doen. Jakobus heeft vóór deze passage gesproken over de koninklijke wet en over hoe je, als je één wet overtreedt, de hele wet hebt overtreden. Daarmee probeert hij te benadrukken dat je werken zo consequent mogelijk moeten zijn. Je moet het niet aanvaardbaar vinden om de wet van de vrijheid te overtreden, ook niet op een paar punten of in kleine zaken. Je moet proberen consequent liefdevol te zijn in alles wat je doet en alles wat je zegt.

Spreek zó en handel zó als mensen die geoordeeld zullen worden door de wet van de vrijheid.

JAKOBUS 2:12

Je werken zullen laten zien dat je deze wet serieus neemt en dus dat je werkelijk onder die Heere, onder die Koning staat, als je werkelijk deze liefde hebt. Daarom geeft hij een voorbeeld van iets liefdevols dat je kunt doen. Hier is een man die niets heeft. Jij

hebt iets; je geeft het aan hem. Als je dat niet doet, hoe kun je dan beweren dat je het geloof hebt dat je behoudt? Want je hebt duidelijk geen liefde, en dit geloof dat behoudt, is een geloof dat door liefde werkt.

17

Geloof laten zien door je daden

Vers 18:

Maar nu zal iemand zeggen: U hebt geloof en ik heb werken. Laat mij dan uw geloof zien uit uw werken en ik zal u uit mijn werken mijn geloof laten zien.

JAKOBUS 2:18

Ik moet bekennen dat ik het niet eens ben met de vertalers van de New King James over de plaats waar ze hier de aanhalingstekens zetten. Ik weet niet waarom ze dit doen. Ze hebben alleen de eerste zin tussen aanhalingstekens staan:

Jij laat zien dat je geloof hebt en ik laat zien dat ik daden heb.

Ik krijg de indruk dat Jakobus hier iemand met instemming citeert. Eerlijk gezegd denk ik dat het hele vers tussen aanhalingstekens zou moeten staan. Iemand kan namelijk terecht het volgende zeggen:

Jij hebt geloof, of dat beweer je tenminste; ik heb daden. Laat me maar zien dat je echt geloof hebt zonder daden, dan zal ik je met wat ik doe bewijzen dat mijn geloof bestaat.

[Vertalersnoot: de gebruikte Engelse vertaling heeft hier ‘zonder uw werken’; het hierboven opgenomen HSV-citaat heeft ‘uit uw werken’.]

Dat lijkt één samenhangende uitspraak te zijn. En toch wordt die om de een of andere reden door de aanhalingstekens opgesplitst in een korte uitspraak en het antwoord van Jakobus, alsof Jakobus er afwijzend op reageert. Ik denk dat ze daar gewoon een blunder hebben gemaakt. Volgens mij zegt Jakobus: ‘Hier is iets wat iemand oprecht

en terecht zou kunnen zeggen, en wat steekhoudend is. Je zegt dat je geloof hebt? Uitstekend! Ik ook, maar ik heb ook werken, en het kan zijn dat jij die niet hebt. Dus wie heeft er werkelijk geloof?’

Het is niet de vraag of iemand door geloof of door werken behouden wordt, maar of hij werkelijk geloof heeft of niet. Ik kan je laten zien dat ik geloof heb. Kijk naar de manier waarop ik leef. Aan de manier waarop jij leeft, kan ik het niet zien. Dus hoe ga je mij bewijzen dat je geloof hebt? Dat is hier de gedachte. Gezien het algemene betoog van Jakobus hier is dat iets wat je terecht kunt zeggen.

18

Ook de demonen geloven en sidderen

Hij zegt in vers 19:

U gelooft dat God één is; daar doet u goed aan. Maar ook de demonen geloven dit, en zij sidderen.

JAKOBUS 2:19

Dat ‘je doet er goed aan’ vat ik enigszins sarcastisch op. Geweldig, je bent monotheïstisch. Uitstekend. Dat is de duivel ook. Dat zijn de moslims ook. Dat zijn de Jehova's getuigen ook. Er zijn heel wat monotheïsten. Nee, mormonen zijn dat niet. Mormonen geloven in veel goden. ‘O, dat wist ik niet.’ ‘Ik wilde het alleen even controleren.’

De gedachte hier lijkt te zijn: „Dus je gelooft in één God?” Alle Joden geloven in één God, behalve degenen die tegenwoordig atheïst zijn. Het jodendom is in al zijn vormen monotheïstisch, in tegenstelling tot polytheïstisch. Hij schreef aan de twaalf stammen in de verstrooiing, dus volgens mij aan Joodse gelovigen, of in elk geval aan Joden die belijden gelovigen te zijn. Het is duidelijk dat hij in deze passage het geloof van sommigen van hen in twijfel trekt.

Hier heb je een groep mensen die denken dat ze erbij horen omdat ze in één God geloven, zoals Abraham dat deed. Abraham geloofde in één God in een tijd van polytheïsme. Ze zeggen: „Wij hebben het geloof van Abraham. Wij geloven ook in één God.” Hij zegt:

Dat doet de duivel ook.

Wat dan nog? Kijk eens wat nauwkeuriger naar Abrahams geloof. Zijn geloof werd bewezen door zijn werken. Dat is wat hij vervolgens zegt.

Maar dat is duidelijk toch niet zo goed. Het is goed om in één God te geloven, maar daarmee ben je er nog niet noodzakelijkerwijs helemaal, want:

De demonen geloven ook en beven van angst.

Met andere woorden, zij geloven sterk. Ze geloven sterker dan veel mensen die belijden christen te zijn, want de demonen sidderen. Veel mensen die belijden christen te zijn, hebben geen enkele vrees voor God. Ze beweren te geloven, maar ze leven op een manier die er volgens de Bijbel op wijst dat ze naar de hel gaan. En ze maken zich er niet eens zorgen over. De demonen hebben een sterker geloof van dat soort dan veel mensen die in de gemeente belijden christen te zijn, want die christenen in de gemeente zijn zogenaamde christenen. Vaak zondigen ze als de duivel en leven ze als de duivel, maar ze sidderen er niet om.

In Jesaja hoofdstuk 66, in vers 1 en 2, zegt God dat Hij dicht bij zo iemand is.

Zo zegt de HEERE: De hemel is Mijn troon en de aarde de voetbank van Mijn voeten. Waar zou dan het huis zijn dat u voor Mij zou willen bouwen en waar de plaats van Mijn rust? Want Mijn hand heeft al die dingen gemaakt, en daardoor bestaan al die dingen, spreekt de HEERE. Maar Ik zal zien op deze, op de ellendige en verslagene van geest, en wie voor Mijn woord beeft.

JESAJA 66:1-2

En was het Felix of Festus die sidderde toen Paulus met hem sprak over zelfbeheersing en gerechtigheid en het oordeel van God, enzovoort? Hij sidderde ook. Hij kwam niet tot behoud, maar op dat moment vreesde hij God even.

19

Bekering en ontzag voor Gods oordeel

Maar nu hebben we een heel slag christenen die zijn opgegroeid onder een leer van antinomianisme. Die zegt dat het niet uitmaakt of je werken hebt; je hoeft alleen maar geloof te hebben. Het maakt niet uit of je leven veranderd is. Ik herinner me dat ik als tiener nog maar net begonnen was met getuigen. Ik was op pad met iemand die meer ervaring had dan ik. Terwijl we samen waren, zei iemand tegen wie hij getuigde: „Ik wil geen christen worden, want ik rook graag wiet en ik woon samen met mijn vriendin.” En mijn vriend zei: „Nou, je hoeft niet te stoppen met wiet roken of met je vriendin samenwonen. Je hoeft alleen maar in Jezus te geloven. Jezus is niet gekomen om je iets af te nemen. Hij is alleen gekomen om je eeuwig leven te geven.”

O, dat is mooi. Destijds leek me dat waar. Ik was een tiener en nog vrij nieuw in deze dingen. Ik dacht: „Nou, dat is een behoorlijk goed aanbod. Dat is wel heel gemakkelijk.” En degene die dat zei, is waarschijnlijk ook over die overtuiging heen gegroeid, of anders is hij geen christen meer, vermoed ik. Hij is waarschijnlijk ofwel van het geloof afgedwaald, ofwel volwassen geworden, vermoed ik. Maar dat is natuurlijk antinomianisme: het idee dat Jezus niet gekomen is om je iets af te nemen. Nou, Hij is gekomen om je ketenen af te nemen. Hij is gekomen om je vrij te maken, en die ketenen zijn de zonde in je leven. En als je daar niet van wegloopt, dan wijs je het behoud af.

Behoud kost je bekering en geloof. Je moet je bekeren en het Evangelie geloven, zei Jezus, zoals Paulus en anderen dat ook zeiden. Petrus zei op de dag van Pinksteren:

Bekeer je.

Je afkeren van de zonde is dus vereist. De duivel gelooft, maar hij heeft zich niet bekeerd. Maar hij is dichterbij gekomen dan sommige christenen, omdat hij tenminste siddert. De demonen sidderen tenminste. Het brengt hen niet helemaal tot bekering.

Wat zij hebben, is meer de vrees die tot de dood leidt dan de godvruchtige vrees of het godvruchtige verdriet dat tot het leven leidt.

Maar ik ken christenen die niet sidderen voor het Woord, die niet sidderen voor het oordeel van God, die niet genoeg wijsheid hebben om God te vrezen. De duivel is tenminste slim genoeg om te weten dat hij bij God in de problemen zit, en de demonen weten dat ook. En ze geloven sterk. Mensen die zeggen dat ze geloven in God, Die de wereld zal oordelen, maar leven alsof er geen oordeel is: je kunt ernstig betwijfelen of ze dat werkelijk geloven. Sidderen zou een goede manier zijn om te laten zien dat ze werkelijk geloven dat ze voor de rechterstoel van Christus zullen staan. Gezien de manier waarop ze leven, zou sidderen gepast zijn. Nou, zoveel geloven de demonen ook, maar zelfs dat is niet genoeg om hen te behouden.

20

Abrahams rechtvaardiging: geloof en werken

Nu zegt hij:

Maar wilt u weten, o dwaze mens, dat het geloof zonder de werken dood is?

JAKOBUS 2:20

Abraham was ook een monotheïst, maar hij was meer dan een monotheïst.

Is Abraham, onze vader, niet uit de werken gerechtvaardigd, toen hij Izak, zijn zoon, op het altaar offerde?

JAKOBUS 2:21

Dit is een van de moeilijkste verzen om in overeenstemming te brengen met wat Paulus zei. Want Paulus benadrukt in gedeelten zoals Galaten 3 en Romeinen hoofdstuk 4 dat Abraham gerechtvaardigd werd door geloof en niet door werken. En toch zegt Jakobus uitdrukkelijk dat hij door werken behouden werd, of hij vraagt in elk geval retorisch:

Werd hij niet gered door wat hij deed?

En het antwoord is: „Ja, dat werd hij.” Schijnbaar het tegenovergestelde van wat Paulus zegt.

Paulus haalt zowel in Galaten hoofdstuk 3 als in Romeinen hoofdstuk 4, waar hij deze uitspraak doet, Genesis hoofdstuk 15, vers 6 aan:

En hij geloofde in de HEERE, en Die rekende hem dat tot gerechtigheid.

GENESIS 15:6

Zie je, het is geloof. Hij geloofde God. Dat werd hem tot gerechtigheid toegerekend. Hij werd door geloof gerechtvaardigd.

Maar Jakobus is in dat vers niet onduidelijk. Hij haalt hetzelfde vers aan. En hij geeft aan dat die Schrift werd vervuld toen Abraham zijn zoon op het altaar offerde: dat Abraham God geloofde en dat het hem tot gerechtigheid werd toegerekend. Hij en Paulus hebben dus dezelfde theologie. Abraham geloofde God en dat werd hem tot gerechtigheid toegerekend. Iets tot gerechtigheid toegerekend krijgen betekent gerechtvaardigd worden. Hij werd dus door geloof gerechtvaardigd, maar niet alleen door geloof. Nogmaals, hij werd door geloof alleen gerechtvaardigd, maar niet door een geloof dat alleen staat. En dat is waar Jakobus op wijst.

Hij werd door geloof gerechtvaardigd, maar dat geloof werd tot voltooiing gebracht door gedrag, door gehoorzaamheid. De werken die hij deed, lieten zien dat hij dit soort geloof had, dat hij werkelijk gerechtvaardigd was. Hij werd dus als het ware door geloof en werken gerechtvaardigd. Dat staat in vers 24:

U ziet dus nu dat een mens uit werken gerechtvaardigd wordt en niet alleen uit geloof.

JAKOBUS 2:24

De woorden ‘Niet alleen door geloof’ in vers 24 betekenen natuurlijk dat hij erkent dat je door geloof gerechtvaardigd wordt, maar niet alleen door geloof. De werken moeten er ook zijn om te laten zien dat het om het juiste soort geloof gaat. Wanneer hij zegt dat je door werken gerechtvaardigd wordt, probeert hij de leer van rechtvaardiging door geloof niet te vervangen door een tegengestelde leer van rechtvaardiging door werken. Hij erkent dat je door geloof gerechtvaardigd wordt. Hij haalt dezelfde Schrift aan als Paulus om te laten zien dat Abraham door geloof gerechtvaardigd werd. Door te zeggen ‘Niet alleen door geloof’ bevestigt hij dat het door geloof is, maar niet alleen door geloof. Het is door geloof dat werkt. Je hebt geloof in je leven; je hebt ook de werken in je leven. En dat is wat het hele beeld van rechtvaardiging omvat: een levend, werkzaam geloof.

Over Abraham staat er in vers 21:

Is Abraham, onze vader, niet uit de werken gerechtvaardigd, toen hij Izak, zijn zoon, op het altaar offerde?

JAKOBUS 2:21

Dat wil zeggen: naast zijn geloof maakten zijn werken deel uit van zijn leven. Dat hoort allemaal bij wat het inhoudt om een rechtvaardig mens te zijn.

21

Izak offeren in vertrouwen op Gods belofte

Dat is natuurlijk maar één daad van gehoorzaamheid, maar wel het toonbeeld van Abrahams daadwerkelijke gehoorzaamheid. Het offeren van Izak wordt aangevoerd als bewijs van zijn geloof, niet alleen hier, maar ook in Hebreeën hoofdstuk 11. Daar wordt er zelfs iets uitgebreider op ingegaan.

In Hebreeën hoofdstuk 11 staat:

Door het geloof heeft Abraham, toen hij door God op de proef gesteld werd, Izak geofferd. En hij, die de beloften ontvangen had, heeft zijn eniggeborene geofferd.

HEBREEËN 11:17

Eerder zei Jakobus dat ons geloof beproefd moet worden, en dat wie die beproeving doorstaat, de kroon van het leven zal ontvangen. Maar in Hebreeën 11:17 staat:

Door zijn geloof offerde Abraham Isaak toen hij op de proef werd gesteld. En hij die de beloften had ontvangen, offerde zijn enige zoon, over wie gezegd was dat zijn nakomelingen via Isaak zijn naam zouden voortzetten. En dat is het tegenstrijdige eraan, want Izak had nog geen kinderen gekregen. Hoe kon Abrahams nageslacht dan via de lijn van Izak worden voortgezet als Izak kinderloos zou sterven? Daar kwam geloof bij kijken.

Abraham overwoog dat God bij machte was hem zelfs uit de doden op te wekken. En hij kreeg hem als het ware daaruit ook terug.

HEBREEËN 11:19

Dit geeft ons iets meer inzicht in de geloofscrisis die Abraham doormaakte toen hem werd gevraagd Izak op het altaar te offeren. Het zou voor iedereen al moeilijk genoeg zijn om een kind op het altaar te offeren. Wie zou dat willen doen? Het zou het moeilijkste zijn wat een ouder zou kunnen doen. Alleen al te geloven dat ik God tot op dat punt moet gehoorzamen, dat ik dat uiterste offer moet brengen en mijn enige zoon op het altaar moet leggen.

Dat zou op zichzelf al moeilijk zijn, maar bij Abraham komt er nog iets bij. Want al zijn hoop was op Izak gevestigd, niet alleen voor zijn eigen gezinsleven, maar ook voor de wereld. Alle volken van de wereld zouden immers door zijn nageslacht gezegend worden, en Izak was degene door wie dat zou gebeuren. Dit kind, of deze jongeman, was degene door wie de volken gezegend zouden worden. Maar er was nog geen enkel

volk door hem gezegend, en nu is het tijd om hem te doden. Hoe kon hij erop vertrouwen, hoe kon hij geloven dat die beloften vervuld zouden worden als hij Gods bevelen uitvoerde en Izak doodde?

Het antwoord is, denk ik: er zijn niet veel mogelijkheden. Dan zal God hem wel uit de dood moeten opwekken. Abraham bedacht dat Hij dat zou doen. Daar is veel geloof voor nodig. Ofwel veel geloof, ofwel veel domheid. Ik heb heel wat groepen gekend die hun kinderen min of meer laten sterven door kinderen met diabetes insuline te onthouden, of zoiets. En dan gaan ze bidden en verwachten ze dat God hen uit de dood opwekt. Ik ken niet veel van zulke gevallen, maar ik heb wel van een paar gehoord. En naar mijn idee is dat een soort vreemd christendom aan de rand. Dat is niet het toonbeeld van geloof.

Maar in dit geval had Abraham echt geloof. Hij wist dat God aan hem verschenen was, tot hem gesproken had en hem had gezegd dit te doen. Toch moesten Gods beloften vervuld worden, hoewel er geen enkele denkbare manier was waarop Hij dat kon doen, tenzij Hij hem uit de dood opwekte. Dus dat was wat Abraham dacht dat Hij zou doen. Daar had hij groot geloof voor nodig.

22

Gehoorzaamheid brengt geloof tot voltooiing

Er staat in Jakobus 2:22:

Ziet u wel dat het geloof samenwerkte met zijn werken en dat door de werken het geloof volmaakt is geworden?

JAKOBUS 2:22

Met andere woorden, het daadwerkelijke werk, of de daad van het offeren van Izak, moest uit geloof voortkomen, of niet soms? Hoeveel geloof moest er aanwezig zijn om daadwerkelijk te proberen deze daad van gehoorzaamheid aan God uit te voeren? Je kunt zien dat het geloof werkzaam was. Daar gaat het om. Het is geloof dat werkt. Zijn handelen liet zijn geloof aan het werk zien. Het geloof werkte door deze werken heen, door de werken van het offeren, van het gehoorzamen.

Dit is waarschijnlijk de meest evenwichtige verwoording van Jakobus' standpunt in dit hele korte hoofdstuk. Geloof en werken. De werken laten het verschijnsel zien van geloof dat werkt. Het geloof werkt door deze werken heen, en de werken vormen de voltooiing van het geloof. Geloof is onvolledig totdat het een ander soort werken heeft voortgebracht.

Zoals ik al zei, in het geval van de misdadiger aan het kruis: hij bracht geen goede werken voort, maar dat kon je hem nauwelijks kwalijk nemen. Hij had er geen enkele gelegenheid toe. Maar als iemand dit soort geloof heeft en de vrijheid heeft om zijn leven te leiden, is er naast zijn uitspraak dat hij gelooft ook een ander bewijs van behoud: de manier waarop hij leeft. Daarin komt zijn geloof tot voltooiing. En die is natuurlijk in wezen gehoorzaam aan Christus als Heere.

23

Zelfonderzoek: een veranderde gerichtheid

‘Ja?’

‘Ik vroeg me af waar je de grens trekt. Als je naar een christen probeert te kijken om aan zijn werken te zien of hij werkelijk behouden is of niet, weet je niet hoever hij al gekomen is. Begrijp je wat ik bedoel?’

‘Ja. Ik denk niet dat Jakobus ons een maatstaf geeft om andere mensen te beoordelen. Ik denk dat hij ons in dit opzicht tot zelfonderzoek probeert aan te moedigen. Als je vraagt waar ik de grens trek: ik trek die grenzen niet. Dat is onmogelijk. Ik heb niet het onderscheidingsvermogen om dat te doen. Alleen God kent het hart.

En zelfs iemand die geloof heeft, kan een zwakker geloof hebben dan anderen. Sommigen hebben geloof en daarnaast bepaalde zwakheden in hun karakter. Ze kunnen ernaar verlangen om godvruchtig te leven, maar vaker dan iemand anders terugvallen in patronen die ze nog niet overwonnen hebben. Reddend geloof maakt je niet ogenblikkelijk tot een volwassen, volmaakt en geheiligd mens. Maar er gebeurt wel onmiddellijk iets, en dat is een verandering in je gerichtheid. Je bent niet langer tegen God gericht, maar op God. Iemand die werkelijk behouden is, wil God gehoorzamen.

Ik heb dit al eerder gezegd. Ik denk dat dit in wezen het voornaamste bewijs in de gelovige zelf is dat hij van de dood tot het leven is overgegaan. Dan heb ik het over objectief bewijs waarnaar hij kan kijken en waarbij hij kan zeggen: “Ben ik behouden of niet?” Ben je in je hart veranderd? Vroeger was je erop gericht jezelf te behagen, en dat was je voornaamste doel in het leven. Is je voornaamste doel in het leven nu om te doen wat aangenaam is in Gods ogen?

In hoeverre je die doelen verwezenlijkt, is een andere kwestie. Want je kracht of je zwakheid, je volwassenheid of je mate van inzicht, of al dat soort dingen, kunnen van invloed zijn op hoe goed je de gehoorzaamheid waarnaar je verlangt in praktijk brengt. Maar het is wel zo dat iemand die werkelijk reddend geloof heeft gekregen, een veranderde gerichtheid heeft. Want dat is wat bekering is: van gedachten veranderen. Zijn denken is veranderd: vroeger keurde hij zonde goed, nu keurt hij zonde af. En zelfs als die persoon zondigt, zal hij dat nooit met goedkeuring doen. Hij zal het niet goedkeuren.

Hij kan in zonde vallen, en hij zou zelfs — en dat is nooit geoorloofd — opstandig kunnen zondigen. Maar hij zal nooit werkelijk goedkeuren wat hij gedaan heeft, en hij zal zich er altijd van bekeren als hij werkelijk behouden is. Hij kan dat soort gedrag namelijk eenvoudigweg niet meer goedkeuren. En als hij het doet, doet hij, zoals Paulus zegt:

Wat ik namelijk teweegbreng, doorzie ik niet, want niet wat ik wil, dat doe ik, maar wat ik haat, dat doe ik.

ROMEINEN 7:15

Wanneer een zondaar die niet wedergeboren is zondigt, doet hij wat hij liefheeft. Wanneer een christen zondigt, doet hij wat hij haat. En de aanwezigheid van haat tegen de zonde getuigt van een gerichtheid op gehoorzaamheid in het hart. En dat is het nieuwe hart, de wet die op het hart geschreven is, de verandering, de bekering.

Nu zou ik zeggen dat er bij iedereen die tot bekering komt onmiddellijk enige verandering in zijn gedrag optreedt, al is het maar een kleine stap. Voordat iemand tot bekering komt, zondigt hij gewoon uit gewoonte en omdat hij dat het liefst doet. Zodra je tot bekering bent gekomen, zullen die zonden die je alleen maar deed omdat je ze

graag deed, wegvallen. Het kan in sommige gevallen een tijd duren om de gewoonten te overwinnen, maar de voorkeur — ik kende een man die gewoon voor zijn plezier loog. Voordat hij behouden werd, was hij een oplichter. Hij schepte er een soort plezier in mensen te bedriegen, zelfs wanneer hij er niets bij te winnen had, alleen maar om te zien of het hem zou lukken.

Nou, daar kan ik me niet in verplaatsen, want ik ben nooit een leugenaar geweest. Ik heb andere zonden gehad, maar dat was geen zwakke plek in mijn karakter. Ik kan het niet begrijpen. Maar ik garandeer je dat hij, zodra hij tot behoud kwam, niet meer graag loog. Hij hield er niet meer van om mensen voor de gek te houden. Misschien is hij af en toe voor de verleiding bezwiken doordat liegen een gewoonte was. Ik weet niet of dat gebeurd is. Maar ik kan je zeggen dat er ontzettend veel leugens niet meer verteld werden in zijn leven zodra hij tot behoud was gekomen, omdat je niet meer graag zondigt. Je wilt liever heilig zijn wanneer je bekeerd bent. Er vindt dus onmiddellijk enige verandering plaats. En daarna zou die verandering moeten doorgaan, terwijl je steeds beter leert om consequent door de Heilige Geest te wandelen en de begeerte van het vlees niet te volbrengen.

24

Abrahams geloof en zijn leven van gehoorzaamheid

Nadat hij dus over Abrahams geloof heeft gesproken, over hoe zijn geloof werken voortbracht, of hoe zijn geloof werkzaam was, en hoe zijn werken de voltooiing waren van zijn reddende geloof, enzovoort, zegt hij in vers 23:

En de Schrift is vervuld die zegt: En Abraham geloofde God, en het is hem tot gerechtigheid gerekend, en hij werd een vriend van God genoemd.

JAKOBUS 2:23

Jakobus erkent dat aan Abraham door geloof gerechtigheid werd toegerekend. Maar de Schrift die zegt dat het zo met hem was, vond daadwerkelijk haar vervulling in zijn gedrag. De Schrift die hij aanhaalt, staat in Genesis aanzienlijk eerder dan het moment waarop Abraham zijn zoon op het altaar offerde. Hier wordt Genesis hoofdstuk 15, vers 6 aangehaald:

En hij geloofde in de HEERE, en Die rekende hem dat tot gerechtigheid.

GENESIS 15:6

terwijl hij pas in Genesis 22, zeven hoofdstukken later, zijn zoon Izak op het altaar offerde.

Hij was gerechtvaardigd voordat hij Izak offerde, maar zijn hele leven van gehoorzaamheid was de vervulling van dat behoud door geloof, die rechtvaardiging door geloof in zijn leven. Het hoogtepunt daarvan was natuurlijk het moment waarop hij Izak offerde. Dat wordt gegeven als het voorbeeld van zijn gedrag waarin zijn algemene gerichtheid op gehoorzaamheid aan God tot uitdrukking komt.

Trouwens, Paulus benadrukt in Romeinen 4 bijna even sterk dat het enige geloof waardoor zelfs Abraham behouden kon worden, in elk geval een geloof was waarbij zijn hele hart betrokken was. In Romeinen 4:18 staat over Abraham:

En hij heeft tegen alles in gehoopt en geloofd dat hij een vader van vele volken zou worden, overeenkomstig wat gezegd was: Zo zal uw nageslacht zijn.

ROMEINEN 4:18

En vers 19:

En niet verzwakt in het geloof, heeft hij er niet op gelet dat zijn eigen lichaam reeds verstorven was — hij was ongeveer honderd jaar oud — en dat ook de moederschoot van Sara verstorven was. En hij heeft aan de belofte van God niet getwijfeld door ongeloof, maar werd gesterkt in het geloof, terwijl hij God de eer gaf. Hij was er ten volle van overtuigd dat God ook machtig was te doen wat beloofd was.

ROMEINEN 4:19-21

vers 22:

Daarom ook is het hem tot gerechtigheid gerekend.

ROMEINEN 4:22

Opnieuw een verwijzing naar Genesis hoofdstuk 15, vers 6.

Met andere woorden: zijn geloof was krachtig, veranderde zijn leven en kwam uit zijn hele hart. Omdat hij dat soort geloof had, werd het hem tot gerechtigheid gerekend. Als het een minderwaardig soort geloof was geweest, zoals dat van de demonen, zou het niet tot gerechtigheid gerekend zijn. Zowel Paulus als Jakobus benadrukt dus dat Abraham niet alleen door geloof gerechtvaardigd werd, maar door een soort geloof dat zijn leven heel ingrijpend veranderde en zijn hele gerichtheid veranderde. Hij was er ten volle van overtuigd, en hij gaf God de eer, en hij keek niet naar de obstakels die de vervulling van Gods belofte in de weg stonden. Hij ging gewoon in geloof verder. Het is hetzelfde soort dingen dat Paulus en Jakobus zeggen.

Laat ik dit duidelijk maken. Wanneer Jakobus zegt:

Maar nu zal iemand zeggen: U hebt geloof en ik heb werken. Laat mij dan uw geloof zien uit uw werken en ik zal u uit mijn werken mijn geloof laten zien.

JAKOBUS 2:18

bedoelt hij met die werken geen rituele godsdienstige werken. Hij heeft het niet over godsdienstigheid. Hij heeft het niet over het soort werken waarover Paulus vaak negatief spreekt wanneer hij zegt:

Maar als het door genade is, is het niet meer uit de werken, anders is genade geen genade meer. En als het uit de werken is, is het geen genade meer, anders is het werk geen werk meer.

ROMEINEN 11:6

enzovoort. Hij heeft het heel vaak over besnijdenis, werken van de wet en rituele werken.

Waar Jakobus het hier over heeft, is eenvoudigweg dit: het woord ‘werken’ kan ook gewoon worden weergegeven als ‘daden’. Wat de man met zijn mond zei, bewees hij met zijn daden. Wat er in zijn hart was, kwam naar buiten in de manier waarop hij handelde, de manier waarop hij leefde. Dat is alles wat het hier betekent. Geloof dat geen overeenkomstige levenswijze voortbrengt, is niet het geloof waarover wij het hebben wanneer we spreken over gerechtvaardigd worden voor God.

25

Rachabs geloof en de vraag naar haar leugen

Ook Rachab wordt als voorbeeld gegeven, in vers 25:

En is Rachab, de hoer, niet op dezelfde manier uit werken gerechtvaardigd, toen zij de boden heeft ontvangen en langs een andere weg heeft laten weggaan?

JAKOBUS 2:25

Hier in Jakobus wordt niets gezegd over het geloof van Rachab. Hij noemt alleen haar werken. Maar het is interessant dat zij ook in Hebreëen 11 wordt genoemd, en daar staat:

Door het geloof is Rachab, de hoer, niet omgekomen met de ongehoorzamen, omdat zij de verkenner met vrede had ontvangen.

HEBREEËN 11:31

enzovoort. Voor dezelfde gebeurtenis in haar leven waarvoor zij in Hebreëen 11 om haar geloof wordt geprezen, wordt zij hier om haar werken geprezen. Met andere woorden, zij had geloof dat werkzaam was. Zowel geloof als werken, twee kanten van dezelfde medaille. Zij werd gerechtvaardigd doordat zij het soort geloof had dat dit soort werken voortbracht.

Overigens betekent dat niet dat alles wat Rachab in dit verhaal deed, prijzenswaardig is. Veel mensen hebben het geval van Rachab gebruikt om te proberen leugens te rechtvaardigen die goed uitkomen als je er iemand mee helpt. Ik weet dat Richard Wurmbrand in een aantal van zijn boeken heeft geschreven dat hij het geoorloofd vond om tegen ondervragers te liegen, enzovoort, als je hen daarmee op een dwaalspoor brengt. Wanneer ze vragen: 'Waar is de verborgen drukpers? Waar worden de geheime bijeenkomsten gehouden?' vond hij het liefdevol om te liegen, om hen de verkeerde kant op te sturen.

Rachab zou daar een voorbeeld van zijn. Ze loog over de vraag of de spionnen bij haar waren of niet, en ze vertelde niet de waarheid, en daar heb je het. Maar het probleem is dat je niet zomaar verhalen uit het Oude Testament kunt nemen waarin staat dat iemand iets deed, en dan zeggen: ‘Dus is het geoorloofd om dat te doen.’ Want mensen deden in het Oude Testament ontzettend veel dingen die niet geoorloofd zijn. En Rachab wordt niet geprezen om haar liegen. Ze wordt geprezen om haar geloof. Dat mag op geen enkele manier worden opgevat als zou God blij zijn geweest met alles wat ze deed. Ze was tenslotte een hoer. Er is geen reden om te geloven dat Hij daar blij mee was. Ze wordt niet geprezen omdat ze een hoer of een leugenaar was. Ze wordt geprezen omdat ze God geloofde en de kant van Gods volk koos in plaats van de kant van haar eigen volk, de Kanaänieten.

Net zoals ook niet alles wat Abraham deed, prijzenswaardig is. Toen hij twee keer loog door te zeggen dat zijn vrouw zijn zus was, was dat niet iets om na te volgen. Hoewel hij geprezen wordt om zijn geloof, waren niet al zijn daden consequent van geloof vervuld. Gebruik het feit dat Rachab hier geprezen wordt dus niet als een bewijstekst dat je mag liegen wanneer dat goed uitkomt voor een goede zaak.

26

De waarheid spreken onder vervolging

Of er misschien gevallen zijn waarin liegen liefdevoller en daarom rechtvaardiger is dan de waarheid vertellen, is wellicht een onderwerp om bij een andere gelegenheid te bespreken. Maar laat ik dit zeggen: in het geval dat soms wordt aangehaald, het voorbeeld dat Richard Wurmbrand geeft, is liegen niet het enige alternatief. Het is niet het enige liefdevolle alternatief voor het vertellen van de waarheid.

Als ze bamboesplinters onder je vingernagels drijven en vragen: ‘Waar is de geheime bijeenkomst, en wie zijn jullie leiders?’ zijn er natuurlijk drie dingen die je kunt doen. Je kunt zeggen: ‘Ze zijn hier’, en de waarheid vertellen, zodat ze worden gearresteerd. Dat lijkt niet erg liefdevol. Of je kunt zeggen: ‘Ze zijn daar’, terwijl je liegt, wat misschien liefdevoller lijkt. Maar er is een derde alternatief dat ook liefdevol is. Je kunt zeggen: ‘Ik vertel het niet. Doe me maar het ergste aan wat je kunt.’ Maar dat kan

je wat meer kosten. Het is iets gemakkelijker om hen op een dwaalspoor te brengen en even wat verlichting te krijgen. Maar je kunt ook de waarheid vertellen en zeggen: 'Ik weet het, maar ik zeg het niet.'

Hoe dan ook, dat is de heldhaftere weg, en ik zeg niet dat ik de kracht zou hebben om dat te doen. Ik zou hopen van wel. Maar als we afstand nemen, de situatie zonder emoties bekijken en over ethiek praten, denk ik dat een leugen vertellen in die situatie niet het enige liefdevolle alternatief is. Je zou de waarheid kunnen vertellen en toch je broeders kunnen sparen.

Maar misschien had Rachab dat niet gekund. Als Rachab de waarheid had verteld en had gezegd: 'Ja, ze zijn hier, onder de stapels gerst in mijn bovenkamer', dan had ze dat niet kunnen doen en hen tegelijkertijd kunnen sparen. Hoewel, wie weet? Misschien zou een engel van de Heere daar zijn gaan staan en haar waarheidsgetrouwheid hebben beloond.

Corrie ten Boom vertelt een verhaal over de tijd waarin ze de Joden voor de nazi's verborgen hielden. Ik denk niet dat het haar huis was, maar in het huis van een van hun vrienden was een verborgen ruimte onder de keukenvloer, waar ze de Joden verborgen. Er woonde een gezin in dit huis, en er was een valluik. Boven dat valluik stond de keukentafel, met een tafelkleed dat tot op de vloer hing en het valluik aan het zicht onttrok.

Op een keer kwamen de nazi's daadwerkelijk het huis binnen, en de Joden vluchtten. Ze gingen onder de tafel, door het valluik naar beneden en deden het daarna dicht. Vervolgens probeerde het gezin zich ongedwongen te gedragen toen de nazi's binnenkwamen. Volgens mij hadden ze een dochtertje dat, als ik het me goed herinner, misschien vijf of zes jaar oud was. Ik weet het niet meer. De nazi's kwamen binnen en vroegen: 'Waar zijn de Joden?' En ze keken het meisje recht aan en vroegen: 'Waar zijn de Joden?'

Omdat de ouders christenen waren, hadden ze hun dochtertje altijd geleerd om de waarheid te vertellen. Maar op dat moment hoopten ze dat ze misschien niet zou doen wat ze haar hadden geleerd. Ze hoopten dat ze misschien niet de waarheid zou vertellen, zodat de Joden gespaard zouden blijven. Maar het meisje zei in haar argeloosheid gewoon: 'Nou, ze zitten onder de tafel.' Dus de nazi bukte zich en begon

het tafelkleed op te tillen, en het meisje barstte in onbedaarlijk lachen uit. De nazi's dachten dat ze voor de gek werden gehouden. Ze kwamen overeind, stormden de kamer uit en begonnen ergens anders te zoeken.

Dat klinkt mij als een goddelijk ingrijpen in de oren. Ik weet niet of het altijd zo zou gaan, maar de waarheid vertellen is iets wat God misschien zal eren. Je weet het nooit wanneer je je toevlucht neemt tot vleselijke en zelfs verboden middelen om te proberen goed te doen. Denk eraan:

De toorn van een man brengt immers geen gerechtigheid voor God teweeg.

JAKOBUS 1:20

Sommige mensen proberen door toorn de gerechtigheid van God te bewerken. Sommigen doen dat door oneerlijkheid. Maar ik denk dat de meeste christenen voor het grootste deel nog moeten ontdekken wat God zou doen om bovennatuurlijk in te grijpen als we het juiste deden, zelfs wanneer we daarmee gevaar liepen, en de waarheid vertelden, zelfs wanneer dat mogelijk gevaarlijk zou zijn. Je weet nooit in hoeverre God hun te hulp zou kunnen komen. In dat geval, vertelt Corrie ten Boom ons, lijkt het erop dat God erbij betrokken was, dat Hij de teen van dat kleine meisje kietelde, waardoor ze zo moest lachen. Vers 26 zegt:

27

De macht van de tong in Jakobus 3

Want zoals het lichaam zonder geest dood is, zo is ook het geloof zonder de werken dood.

JAKOBUS 2:26

Dat heeft hij nu wel voldoende benadrukt. Nu wil ik graag aan hoofdstuk 3 beginnen. Ik verwacht niet dat we hoofdstuk 3 af zullen krijgen, maar we moeten zo ver mogelijk komen met de stof. Laten we dus verdergaan met hoofdstuk 3.

U moet niet allemaal leermeesters willen zijn, mijn broeders. U weet immers dat wij dan een strenger oordeel zullen ontvangen.

JAKOBUS 3:1

Daarmee bedoelt hij: wij leraren.

Want wij struikelen allen in veel opzichten. Als iemand in woorden niet struikelt, is hij een volmaakt man, die bij machte is om ook het hele lichaam in toom te houden.

JAKOBUS 3:2

Of in de dingen die hij zegt.

Zie, wij leggen de paarden een bit in de mond, opdat ze ons zouden gehoorzamen, en wij sturen daarmee heel hun lichaam. Zie, ook de schepen, al zijn ze nog zo groot en worden ze door harde winden voortgedreven, ze worden gestuurd door een zeer klein roer, waarheen de stuurman ook maar kiest en wil. Zo is ook de tong een klein lichaamsdeel, en roemt toch van grote dingen. Zie eens hoe een klein vuur een grote hoop hout aansteekt. Ook de tong is een vuur, een wereld van ongerechtigheid. Zo staat het met de tong onder onze lichaamsdelen. Ze besmet het hele lichaam, en zet onze levensloop vanaf het begin in vlam, en ze wordt zelf door de hel in vlam gezet.

JAKOBUS 3:3-6

Of: door de hel.

Want elke natuur, zowel van wilde dieren en vogels als van kruipende dieren en zeedieren, wordt getemd en is getemd door de menselijke natuur. Maar de tong kan geen mens temmen. Ze is een niet te bedwingen kwaad, vol dodelijk vergif. Door haar loven wij God en de Vader, en door haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis van God gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komen zegen en vervloeking voort. Dit behoort niet zo te zijn, mijn broeders.

JAKOBUS 3:7-10

Of volgens de King James:

Zo hoort het niet te zijn.

Laat soms een bron uit dezelfde ader zoet en bitter water opwellen? Kan ook, mijn broeders, een vijgenboom olijven voortbrengen, of een wijnstok vijgen? Evenmin kan een bron zout én zoet water voortbrengen.

JAKOBUS 3:11-12

28

Schadelijke woorden en het oordeel van Jezus

In dit gedeelte laat Jakobus zien dat hij dezelfde zorg heeft als Salomo, die in Spreuken veel aandacht besteedt aan de juiste manier van spreken. In Spreuken vinden we waarschuwingen tegen te snel spreken, te veel spreken, met een verkeerde gezindheid spreken, en nog veel meer over gebreken in ons spreken, over onze gebrekkige manier van spreken. Het raadt ons aan om iemand die boos is zacht te antwoorden en hem zo tot bedaren te brengen, of om eenvoudigweg niet alles te zeggen wat we denken, of om

geen woorden te spreken die als zwaardsteken verwonden, maar woorden die genezen. Zo veel dingen in Spreuken benadrukken de noodzaak om op de juiste manier te spreken.

Dat doet Jezus ook. Jezus zei:

Adderengebroed! Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u slecht bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond.

MATTHEÛS 12:34

En daarom zei Hij:

Want op grond van uw woorden zult u rechtvaardig verklaard worden, en op grond van uw woorden zult u veroordeeld worden.

MATTHEÛS 12:37

Hij zei:

Wat de mond ingaat, verontreinigt de mens niet; maar wat de mond uitkomt, dat verontreinigt de mens.

MATTHEÛS 15:11

Ongetwijfeld heeft Jakobus hier de woorden van Jezus hierover en op andere plaatsen in Jezus' onderwijs in gedachten. Er zijn een aantal plaatsen in dit gedeelte dat we zojuist gelezen hebben die lijken te zinspelen op bepaalde dingen die Jezus heeft gezegd, onder meer, en dat zal je niet verbazen, in de Bergrede. Vooral aan het einde van vers 6, waar staat:

Ook de tong is een vuur, een wereld van ongerechtigheid. Zo staat het met de tong onder onze lichaamsdelen. Ze besmet het hele lichaam, en zet onze levensloop vanaf het begin in vlam, en ze wordt zelf door de hel in vlam gezet.

JAKOBUS 3:6

Het woord 'hel' daar is niet het gebruikelijke woord dat de brieven doorgaans voor hel gebruiken. Het is niet 'Hades', het is 'Gehenna', het woord dat Jezus doorgaans voor hel gebruikte. Wanneer Jezus over de hel sprak, was Zijn woord meestal 'Gehenna'. Wanneer de brieven naar de hel verwijzen, gebruiken ze meestal het woord 'Hades'. Jakobus gebruikt het woord dat Jezus gebruikte en zegt:

De tong wordt door de hel in vlam gezet.

JAKOBUS 3:6

In de Bergrede, in Mattheüs 5:22, zei Jezus, nadat Hij had gezegd:

Maar Ik zeg u: Al wie ten onrechte boos is op zijn broeder, zal schuldig bevonden worden door de rechtbank. En al wie tegen zijn broeder zegt: Raka! zal schuldig bevonden worden door de Raad; maar al wie zegt: Dwaas! die zal schuldig bevonden worden tot het helse vuur.

MATTHEÛS 5:22

Hij zegt:

Maar Ik zeg jullie: wie zonder reden boos is op zijn broeder, kan daarvoor veroordeeld worden, en wie zijn broeder voor leeghoofd uitmaakt, kan daarvoor veroordeeld worden, en wie hem voor idioot uitmaakt, kan in de hel terechtkomen, Of het vuur van Gehenna.

Het vuur van Gehenna is dezelfde uitdrukking, of een vergelijkbare uitdrukking, als die Jakobus hier gebruikt: het vuur door Gehenna. En de tong zelf, als je zegt:

Jij idioot.

Of met andere woorden, als je spreken verraadt dat je hart tekortschiet in deze liefde die je leven zou moeten kenmerken, dan kan dat een even groot gebrek zijn als het plegen van een moord. Het verschil tussen iemand die een moord wil plegen maar zich inhoudt, en iemand die een moord wil plegen en het ook doet, is dat de een meer zelfbeheersing heeft dan de ander. Maar wat hun hart betreft, zijn ze allebei moordenaars. De tong kan dus een andere manier zijn waarop je je moordzuchtige geest laat zien. En door het misbruik van je tong kun je net zo goed gevaar lopen in het hellevuur te komen als door moord of woede of wat dan ook. Dat is waarschijnlijk een toespeling op de Bergrede. Ook op andere dingen die Jezus heeft gezegd, wordt hier gezinspeeld. Helemaal aan het begin:

29

De zwaardere verantwoordelijkheid van leraren

U moet niet allemaal leermeesters willen zijn, mijn broeders. U weet immers dat wij dan een strenger oordeel zullen ontvangen.

JAKOBUS 3:1

Deze uitdrukking, ‘een strenger oordeel’, toegepast op leraren, lijkt afkomstig te zijn van Jezus’ uitspraak tegen de schriftgeleerden en Farizeeën in Mattheüs hoofdstuk 23. In vers 8 zegt Jezus:

Maar u mag zich geen rabbi laten noemen, want Eén is uw Meester, namelijk Christus; en u bent allen broeders.

MATTHEÛS 23:8

Dan in dezelfde passage, in vers 14:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u eet de huizen van de weduwen op, en voor de schijn bidt u lang; daarom zult u een des te zwaarder oordeel ontvangen.

MATTHEÛS 23:14

Dat zijn natuurlijk leraren.

Of:

Het strengere oordeel.

Niet dezelfde woorden in het Grieks, maar ogenschijnlijk hetzelfde begrip als in Jakobus hoofdstuk 3, vers 1. Leraren ontvangen een strenger oordeel of een zwaardere veroordeling.

Waarom? Omdat ze meer mensen ten goede of ten kwade beïnvloeden. Als je in zonde leeft, zul je veroordeeld worden omdat je in zonde leeft. Maar als je vele anderen ertoe brengt in zonde te leven, dan zul je nog steeds veroordeeld worden, alleen zwaarder. Er zijn heel wat plaatsen in de Bijbel die aangeven dat er gradaties in het oordeel zijn.

Ik weet niet zeker of Jakobus hier noodzakelijkerwijs het oordeel van de hel op het oog heeft, dat christelijke leraren het oordeel van de hel te wachten staat. Het kan eenvoudig betekenen dat we strenger geoordeeld zullen worden omdat we oordelen.

Leraren moeten voortdurend oordelen vellen. Als we ook maar iets willen onderwijzen, moeten we onderscheid maken tussen waarheid en dwaling. We moeten onderscheid maken tussen — wat zei Jeremia ook alweer? In Leviticus is het tussen:

zowel om onderscheid te kunnen maken tussen het heilige en het onheilige, tussen het onreine en het reine,

LEVITICUS 10:10

Daarom, zo zegt de HEERE: Als u terugkeert, laat Ik u terugkeren, u zult voor Mijn aangezicht gaan staan. Als u wat kostbaar is, afscheidt van wat waardeloos is, zult u als Mijn mond zijn. Laten zij terugkeren naar u, maar ú mag niet terugkeren naar hen.

JEREMIA 15:19

Of zoiets? Is dat wat hij zei?

Er zijn leraren en predikers die voortdurend oordelen vellen. En omdat zij leraren zijn, worden die oordelen aan het denken van de schapen opgelegd. Als de schapen in hun eigen leven naar die oordelen gaan handelen, en het zijn verkeerde oordelen, dan rust een groot deel van de verantwoordelijkheid op de leraar. Niet alle verantwoordelijkheid, want als luisteraar hoor je te onderscheiden, en je moet je leraren niet gehoorzamen als ze je dingen vertellen die duidelijk tegen de Schrift ingaan.

Er rust een zekere verantwoordelijkheid op jou als luisteraar, maar dat ontslaat de leraar nog steeds niet van zijn verantwoordelijkheid. Ik kan niet zeggen: 'Nou, ik kan elke ketterij onderwijzen die ik maar wil, want deze mensen zouden die niet moeten volgen als die verkeerd is.' Zo eenvoudig is het niet, want aan beide kanten ligt verantwoordelijkheid, maar meer bij de leraar. En hij velt oordelen. Jezus zei in de Bergrede:

Oordeel niet, opdat u niet geoordeeld wordt;

MATTHEÛS 7:1

Degene die de meeste oordelen velt, loopt waarschijnlijk zelf het gevaar het zwaarst geoordeeld te worden.

want met het oordeel waarmee u oordeelt, zult u zelf geoordeeld worden; en met welke maat u meet, zal er bij u ook gemeten worden.

MATTHEÛS 7:2

Dus wij die leraren zijn, ontvangen een strenger oordeel. Het betekent niet noodzakelijkerwijs dat we naar een diepere hel zullen gaan, maar het betekent dat er een strengere maatstaf voor het oordeel over ons gedrag zal worden aangelegd. We moeten meer dan anderen het leven leiden waarover we spreken en de waarheid spreken, omdat onze woorden en ons leven meer invloed op anderen hebben dan die van de gemiddelde persoon.

En hij zegt in vers 2:

Want wij struikelen allen in veel opzichten. Als iemand in woorden niet struikelt, is hij een volmaakt man, die bij machte is om ook het hele lichaam in toom te houden.

JAKOBUS 3:2

Dit wordt niet door alle christenen erkend. Sommigen denken dat we niet allemaal in veel dingen struikelen, maar Jakobus was zich bewust van hetzelfde waarvan jij en ik ons bewust zijn: dat we dat wel doen. We struikelen wel degelijk. Dat betekent niet dat we dat elke dag vele malen doen. Ik ben opgevoed met de opvatting dat we allemaal elke dag vele malen zondigen in gedachten, woorden en daden. Ik weet niet of dat Bijbels is. Ik denk niet dat ik elke dag van mijn leven vele malen gezondigd heb. Sterker nog, ik geloof echt dat er dagen in mijn leven zijn geweest waarop ik me er niet van bewust was enige zonde te hebben begaan. Ik werd me van geen enkele zonde in mijn leven bewust gemaakt.

Jakobus zegt niet hoe vaak dit voorkomt. Hij zegt niet dat we voortdurend zondigen, maar hij zegt:

We gaan allemaal op allerlei manieren de fout in. We gaan allemaal op veel punten de fout in.

30

Kan de tong het lichaam van Christus sturen?

Naar alle waarschijnlijkheid betekent ‘het hele lichaam in toom houden’ hier: je eigen lichaam in toom houden. Maar in de context van leraren is het verleidelijk om het in toom houden of sturen van het lichaam, zoals je een span paarden bestuurt, te zien als wat de leider in de gemeente doet. Wat de leraar juist door zijn onderwijs doet. Hij stuurt het lichaam, het denken en het gedrag van het lichaam van Christus. Als je het zo zou moeten opvatten, dan zou hij het lichaam van Christus vergelijken met een zeilend schip of met een paard, wanneer hij spreekt over paarden en schepen die door een klein roer en een klein bit worden bestuurd.

Die beelden zijn trouwens niet onbekend in de Schrift. Ik weet niet direct een plaats waar de Bijbel de gemeente met een schip vergelijkt, maar ik ken wel passages waarin we de gemeente misschien met een paard vergeleken kunnen zien. In Zacharia staat, volgens mij in hoofdstuk 10, dat God Juda, de mannen van Juda, tot Zijn prachtige paard in de strijd had gemaakt.

God had Juda, de mannen van Juda, tot Zijn prachtige strijdpard gemaakt.

ZACHARIA 10:3

En ik heb verschillende uitleggers gekend die geloven dat het in Openbaring, waar Jezus op een wit paard wordt gezien en de volken overwint met het zwaard dat uit Zijn mond komt, om niets anders gaat dan een beschrijving van de voortgang van het Evangelie door de wereld. Het Woord uit Zijn mond dat deze overwinningen behaalt door zielen te winnen, en Jezus Die rijdt op de gemeente als Zijn vervoermiddel. Ik zeg niet dat dit de juiste uitleg is, maar er zijn verschillende uitleggers, onder wie veel heel gangbare uitleggers, die denken dat dit is wat dat visioen uitbeeldt.

Dus ik weet niet of de gemeente in de Bijbel ooit met het paard wordt vergeleken of niet. Het zou kunnen. Maar als dat zo is, is het, zoals ik al zei, voor mij als leraar verleidelijk om hem hier te horen zeggen dat degene die juist spreekt, die in zijn spreken niet struikelt, geschikt is om het lichaam van Christus te sturen. Zoals het bit in de mond van het paard dat het paard zijn richting geeft, of het schip met zijn roer: dat stuurt het. Het is een betrekkelijk klein lichaamsdeel, maar het laat het hele lichaam draaien.

Het zou ook betekenis geven aan vers 6, waar staat:

De tong is een vuur, een wereld van ongerechtigheid. De tong heeft zo'n plaats onder onze lichaamsdelen dat ze het hele lichaam verontreinigt.

JAKOBUS 3:6

Als dat naar het lichaam van Christus zou verwijzen, zou je gemakkelijk kunnen zien hoe dat waar zou zijn. Verkeerd spreken kan het hele lichaam van Christus verontreinigen, kan velen verontreinigen. Bittere woorden.

Zie erop toe dat niemand achteropraakt in de genade van God, en dat er geen enkele wortel van bitterheid opschiet en onrust veroorzaakt zodat daardoor velen bezoedeld worden.

HEBREEËN 12:15

en uiteindelijk kan het hele lichaam van Christus door woorden verontreinigd worden.

Paulus waarschuwt daar zelfs voor in 1 Korinthe 3. Daar spreekt hij erover hoe hij een fundament heeft gelegd en anderen, zoals Apollos, kwamen en op het fundament bouwden. Hij zei:

Laat iedereen erop letten hoe hij bouwt. Sommigen bouwen met hout, hooi en stro, anderen met goud, zilver en edelstenen. Wat zij bouwen, zal door het vuur worden beproefd.

1 KORINTHE 3:10-13

En hij zegt daar:

Weet u niet dat u de tempel van de levende God bent?

1 KORINTHE 3:16

Dat 'u' is gezamenlijk, meervoud.

Als iemand de tempel van God te gronde richt, zal God hem te gronde richten, want de tempel van God is heilig, en deze tempel bent u.

1 KORINTHE 3:17

In die context heeft hij het over predikers.

Dat is wat ze spreken; het is waarmee ze bouwen. Paulus sprak het zuivere Evangelie.

Hoe? Door in de gemeente te prediken en onderwijs te geven, bouwen ze de gemeente op. Maar als iemand de gemeente verontreinigt, zegt hij, zal God die persoon te gronde richten. [Vertalersnoot: waar de HSV in 1 Korinthe 3:17 'te gronde richt' heeft, gebruikt de aangehaalde Engelse vertaling een woord voor 'verontreinigt'. Daarop berust de woordelijke aansluiting bij Jakobus.] Dus in zekere zin kunnen leraren door hun verkeerde woorden het hele lichaam verontreinigen, of in elk geval een plaatselijk lichaam.

31

Hoe de tong je eigen leven verontreinigt

Zoals ik al zei, als leraar zie ik deze passage een beetje op die manier, hoewel ik niet zou kunnen verdedigen dat dit noodzakelijkerwijs is wat Jakobus bedoelde. Misschien heeft hij het over je eigen lichaam. Maar hoe verontreinigt je spreken je lichaam? Misschien denkt hij aan de uitspraak van Jezus in Mattheüs hoofdstuk 15, waar Jezus zei:

Wat de mond ingaat, verontreinigt de mens niet; maar wat de mond uitkomt, dat verontreinigt de mens.

MATTHEÛS 15:11

Wat uit de mond komt, komt uit het hart. Uit dat hart komen ook allerlei dingen voort die je lichaam kunnen verontreinigen, zoals overspel, ontucht, moord en godslastering. Dit soort gedrag kan je lichaam verontreinigen zoals het een tempel kan verontreinigen.

Dus misschien denkt hij dat verkeerd spreken, omdat het voortkomt uit een verkeerd hart, gewoon deel uitmaakt van het hele samenstel van een verkeerd leven. De tong is het glibberigste lichaamsdeel, zowel letterlijk als figuurlijk. Ze is dan ook het moeilijkst onder controle te krijgen. Het is een wild dier dat niet te temmen is. Je kunt haar in toom houden, en je moet haar in toom houden, want hij zei in hoofdstuk 1:

Als iemand onder u denkt dat hij godsdienstig is, en hij zijn tong niet in toom houdt, maar zijn hart misleidt, dan is zijn godsdienst zinloos.

JAKOBUS 1:26

Je moet haar in toom houden, maar je kunt haar niet temmen. Je zult haar je hele leven die toom moeten omhouden, want ze is onhandelbaar.

Want elke natuur, zowel van wilde dieren en vogels als van kruipende dieren en zeedieren, wordt getemd en is getemd door de menselijke natuur. Maar de tong kan geen mens temmen. Ze is een niet te bedwingen kwaad, vol dodelijk vergif. Door haar loven wij God en de Vader, en door haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis van God gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komen zegen en vervloeking voort. Dit behoort niet zo te zijn, mijn broeders.

JAKOBUS 3:7-10

Ze kan je hele leven verontreinigen. Ze kan je door de hel in brand laten steken, figuurlijk gesproken, en je hele natuur verderven. Woorden hebben zo'n macht over je geestelijke welzijn en mogelijk zelfs over je lichamelijke welzijn. En zelfs je lichaam en je natuur en alles kan verontreinigd worden door wat er uit je mond komt.

De meest voor de hand liggende lezing is dus waarschijnlijk dat het in vers 2 en vers 6 gaat om het individuele lichaam, dat wil zeggen je persoonlijke lichaam. Vooral omdat het begrip van de gemeente als het lichaam van Christus vrijwel uitsluitend bij Paulus lijkt voor te komen. Ik kan me geen specifieke geschriften buiten de brieven van Paulus herinneren waarin de gemeente het lichaam van Christus wordt genoemd. Daarom lijkt het misschien onwaarschijnlijk dat Jakobus die aanduiding voor de gemeente zou gebruiken.

Het kan dus allebei, en ik denk dat het heel goed juister kan zijn om het zo te begrijpen dat hij spreekt over hoe je tong jou persoonlijk zal verontreinigen. En als iemand zijn tong onder controle heeft en niet struikelt in wat hij zegt, dan moet dat betekenen dat

je eerst al het andere al onder controle hebt gekregen. Dit is immers het moeilijkste om onder controle te houden. Dan zou je een volmaakt mens zijn. Ik denk dat Jakobus suggereert dat er niet veel mensen zijn die daar aanspraak op kunnen maken. Hij zei:

Want wij struikelen allen in veel opzichten. Als iemand in woorden niet struikelt, is hij een volmaakt man, die bij machte is om ook het hele lichaam in toom te houden.

JAKOBUS 3:2

Maar waarin we het meest vatbaar zijn voor struikelen, is het gebruik van onze tong. Nadat je buitensporige zonden in je leven hebt uitgeroeid, kun je nog steeds zonden in je spreken hebben: hoogmoedig opscheppen, laster en roddel, of sarcastische bitterheid. Die dingen zijn soms nog aanwezig in het spreken van mensen die verder een rein leven leiden. Want dit is het moeilijkste om onder controle te houden, het ongrijpbaarste.

32

De kleine tong vraagt blijvende beheersing

En toch richt de tong schade aan die niet in verhouding staat tot haar omvang. Bedenk eens wat een groot vuur een klein vonkje kan veroorzaken. Het kan een heel bos platbranden, zegt Jakobus. Of denk aan een klein bit in de bek van een groot dier, of een klein roer aan een groot schip dat door hevige winden wordt voortgedreven. Toch oefenen die dingen een invloed uit die niet in verhouding staat tot hun omvang. De tong is dus geen erg groot lichaamsdeel. Ze is niet zo groot als een been of een arm, maar in zekere zin kan ze veel meer schade aanrichten dan een been of een arm.

Hij geeft aan dat vrijwel elke soort schepsel getemd is. Dat zou in vers 7 een overdrijving zijn. Natuurlijk zijn er dieren die nooit getemd zijn. Maar in wezen zegt hij dat allerlei soorten dieren onder de heerschappij van de mens zijn gekomen, zelfs reptielen en vogels, maar de tong niet. De tong kan niet door de mens worden getemd.

Dat betekent óf dat alleen God de tong kan temmen, dat geen mens dat kan, óf dat de tong eenvoudigweg op geen enkele manier getemd kan worden. Ze kan in toom worden gehouden, maar niet getemd.

Zolang je een verdorven natuur hebt, zolang je vleselijke verlangens hebt, zolang je zonde in je lichaamsdelen hebt, zal er altijd het gevaar zijn dat een onbeteugelde tong opnieuw haar oude zondige gedrag vertoont. Ze zal niet worden afgericht zoals een paard kan worden afgericht. Ze zal niet tam worden. Ze is iets wilds, en je moet haar eenvoudigweg bedwingen door, zoals de psalmdichter het verwoordde,

HEERE, zet een wacht voor mijn mond; bewaak de deur van mijn lippen.

PSALM 141:3

of door haar in toom te houden en te zeggen: ‘Ik zal niet’, of, zoals de oude uitdrukking luidt, ‘op je tong bijten’.

‘Op je tong bijten’ betekent dat je dat niet moet zeggen. Soms geeft het aan dat je je toevlucht moet nemen tot radicale maatregelen om te voorkomen dat je iets zegt. Je kunt het niet zomaar onuitgesproken laten. Je moet zoiets doen als op je tong bijten, omdat die zo onhandelbaar is. Dat is natuurlijk geen Bijbelse uitspraak, maar de uitdrukking erkent wel dat je zo nodig vergaande maatregelen moet nemen om die tong onder controle te krijgen. Zo voorkom je dat ze de schade aanricht die ze anders zou kunnen aanrichten.

33

God loven en je naaste liefhebben

In vers 11 en 12, en zelfs in vers 10, wijst hij op de tegenstrijdigheid van in wezen twee karakters hebben. Je mond uit aan de ene kant liefde voor God, en aan de andere kant stoot diezelfde mond vervloeking en liefdeloze woorden uit tegen je broeder, die nu eenmaal naar het beeld van God is gemaakt. Omdat hij naar het beeld van God is

gemaakt, geeft Jakobus aan dat dat al reden genoeg is om je broeder te eren, hem hoog te achten en hem te behandelen op een manier die overeenkomt met hoe je God behandelt. Dat wil zeggen, met enig respect en met enige liefde.

Als je God liefhebt maar je broeder niet liefhebt, hoort dat niet zo te zijn. Dat is precies wat er aan het einde van 1 Johannes hoofdstuk 4 staat:

Als iemand zou zeggen: Ik heb God lief, en hij zou zijn broeder haten, dan is hij een leugenaar. Want wie zijn broeder, die hij ziet, niet liefheeft, hoe kan hij God liefhebben, Die hij niet gezien heeft?

1 JOHANNES 4:20

Jakobus zegt hetzelfde. Hoe kun je werkelijk oprecht en zuiver God prijzen en God werkelijk liefhebben, terwijl je liefde voor je broeder in feite tekortschiet? Je vervloekt je broeder. Is je hart verdeeld?

Je hart is de bron van wat er uit je mond komt, en bronnen brengen niet tegelijkertijd zoet water en bitter water voort. Bomen die van nature vijgen horen voort te brengen, brengen geen olijven voort.

Kan ook, mijn broeders, een vijgenboom olijven voortbrengen, of een wijnstok vijgen? Evenmin kan een bron zout én zoet water voortbrengen.

JAKOBUS 3:12

Nee, want het is de aard van een wijnstok om druiven voort te brengen, geen vijgen. Die dingen brengen geen vrucht voort die tegen hun aard ingaat. Onze harten trouwens ook niet. Als onze harten rein zijn, zullen er reine dingen uit onze mond komen. Of dat zal in elk geval zijn waar we naar streven: dat dit steeds het geval is.

Zoals Efeze 4 zegt:

Laat er geen verderfelijke taal uit uw mond komen, maar alleen wat goed is om anderen op te bouwen, zodat het genade geeft aan wie het hoort.

EFEZE 4:29

Dat is de enige soort taal die voor een christen gepast is.

In de verzen die we hierna zullen behandelen, vanaf vers 13, spreekt hij over wijsheid. Het spreken komt nog steeds ter sprake, maar slechts gedeeltelijk. De aandacht verschuift dan naar wijsheid, de twee soorten wijsheid, van boven en van beneden. De wijsheid van boven blijkt, ten minste gedeeltelijk, uit wat je zegt, zo geeft hij aan. Maar er komt meer bij kijken, en bij vers 13 zullen we toekomen aan die tegenstelling, die tweedeling tussen twee soorten wijsheid.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Lukas 6:20
- Jakobus 2:5
- Lukas 16:15
- Mattheüs 13:22
- Spreuken 14:20
- Jakobus 2:8-11
- 1 Johannes 3:4
- Leviticus 19:18
- Johannes 13:34
- Lukas 3:11
- Mattheüs 20:28
- Johannes 15:13
- 1 Johannes 3:16-18
- Jakobus 2:9

- Jakobus 2:10
- Jakobus 2:11
- Jakobus 3:2
- Exodus 23:3
- Exodus 23:6
- Jakobus 2:12-13
- Jakobus 1:25
- Markus 12:30
- Mattheüs 22:39
- Mattheüs 22:40
- Romeinen 13:8-10
- Mattheüs 5:17-18
- Romeinen 8:4
- Galaten 5:13
- Galaten 5:14
- Galaten 5:15
- Jakobus 2:13
- Mattheüs 5:7
- Mattheüs 6:14-15
- Mattheüs 18:32-33
- Mattheüs 18:34
- Mattheüs 23:23
- Micha 6:8
- Romeinen 1:17
- Hebreëën 6:9
- Galaten 5:6
- Jakobus 2:19
- Jakobus 2:14-26
- Jakobus 2:23-26
- Jakobus 2:14
- Jakobus 2:15-16
- 1 Johannes 3:17
- Lukas 6:46
- Mattheüs 7:21-23

- Romeinen 10:9
- Jakobus 2:12
- Jakobus 2:18
- Jesaja 66:1-2
- Jakobus 2:20
- Jakobus 2:21
- Genesis 15:6
- Jakobus 2:24
- Hebreeën 11:17
- Hebreeën 11:19
- Jakobus 2:22
- Romeinen 7:15
- Jakobus 2:23
- Romeinen 4:18
- Romeinen 4:19-21
- Romeinen 4:22
- Romeinen 11:6
- Jakobus 2:25
- Hebreeën 11:31
- Jakobus 1:20
- Jakobus 2:26
- Jakobus 3:1
- Jakobus 3:3-6
- Jakobus 3:7-10
- Jakobus 3:11-12
- Mattheüs 12:34
- Mattheüs 12:37
- Mattheüs 15:11
- Jakobus 3:6
- Mattheüs 5:22
- Mattheüs 23:8
- Mattheüs 23:14
- Leviticus 10:10
- Jeremia 15:19

- Mattheüs 7:1
- Mattheüs 7:2
- Zacharia 10:3
- Hebrreeën 12:15
- 1 Korinthe 3:10-13
- 1 Korinthe 3:16
- 1 Korinthe 3:17
- Jakobus 1:26
- Psalm 141:3
- 1 Johannes 4:20
- Jakobus 3:12
- Efeze 4:29

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.